

મુવરેલી રીત મુજબ
વર્નાકુલર ટેક્સ્ટ બુક્સ રીવિઝન કમિટીએ
તૈયાર કરેલી. છ

ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

(કવિનાગી સમજુતી, પાડના સવાલ; પાડના
સાર; ભૂગોળના સવાલ; અધરા શબ્દો;
વેતડાકરો; (ફલ.)

રચનાર—એસ. સી. ડી. શર્મા. એસ.
રચનાર હેઠાળે શાકપોત

પ્રસિદ્ધ કર્તા—C. M. Shah

પ્રસિદ્ધ કર્તા હેઠાળે શાકપોત

આ પુસ્તક સને ૧૯૫૭ ના ૨૫ મા મે
રજીસ્ટર કરાવ્યું છે

છાપન—નારાયણરાવ લક્ષ્મણ

છાપવાનું ઠાણ—શંકર પ્રો. પ્રેસ

સન ૧૯૨૨ | કિંમત ૦

૨૦૦૩૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૦૩૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સ્ત્રી સંસ્કૃતિ ૨૫

વિષય ૪૪૩:૮૪૯:૪-૨૫

આનાની ધાત.

- ૪ - રૂ. ૦૧
૮ - રૂ. ૦૧૧
૧૨ - રૂ. ૦૧૧૧
૧૬ - રૂ. ૧)
૨૦ - રૂ. ૧૧
૨૪ - રૂ. ૧૧૧
૨૮ - રૂ. ૧૧૧૧
૩૨ - રૂ. ૨)
૩૬ - રૂ. ૨૧
૪૦ - રૂ. ૨૧૧
૪૪ - રૂ. ૨૧૧૧
૪૮ - રૂ. ૩)
૫૨ - રૂ. ૩૧
૫૬ - રૂ. ૩૧૧
૬૦ - રૂ. ૩૧૧૧
૬૪ - રૂ. ૪)
૬૮ - રૂ. ૪૧
૭૨ - રૂ. ૪૧૧
૭૬ - રૂ. ૪૧૧૧
૮૦ - રૂ. ૫)
૮૪ - રૂ. ૫૧
૮૮ - રૂ. ૫૧૧

- ૯૨ - રૂ. ૫૧૧૧
૯૬ - રૂ. ૬)
૧૦૦ - રૂ. ૬૧
૪૦૦ - રૂ. ૨૫)
૮૦૦ - રૂ. ૫૦)
૧૦ - રૂ. ૦૧૧૧
૨૦ - રૂ. ૧૧
૩૦ - રૂ. ૧૧૧૧
૪૦ - રૂ. ૨૧૧
૫૦ - રૂ. ૩)
૬૦ - રૂ. ૩૧૧૧
૭૦ - રૂ. ૪૧૧૧
૮૦ - રૂ. ૫)
૯૦ - રૂ. ૫૧૧૧
૧૦૦ - રૂ. ૬૧
૧૦૦૦ - રૂ. ૬૨૧૧

- ૧૬ - રૂ. ૧)
૩૨ - રૂ. ૨)
૪૮ - રૂ. ૩)
૬૪ - રૂ. ૪)
૮૦ - રૂ. ૫)
૯૬ - રૂ. ૬)

- ૧૧૨ - રૂ. ૭)
૧૨૮ - રૂ. ૮)
૧૪૪ - રૂ. ૯)
૧૬૦ - રૂ. ૧૦)
૧૭૬ - રૂ. ૧૧)
૧૯૨ - રૂ. ૧૨)
૨૦૮ - રૂ. ૧૩)
૨૨૪ - રૂ. ૧૪)
૨૪૦ - રૂ. ૧૫)
૨૫૬ - રૂ. ૧૬)
૨૭૨ - રૂ. ૧૭)
૨૮૮ - રૂ. ૧૮)
૩૦૪ - રૂ. ૧૯)
૩૨૦ - રૂ. ૨૦)

સુરત જિલ્લાનો નકશો ૦-૪-૦
સુરત જિલ્લાનો ભૂગોળ
શિક્ષક પ્રજ્ઞ આના.
ડિસ્ટ્રિક્ટ શિક્ષક ભાગ ૩

રૂપીઆભારની ધાત.

	શેર	અધોળ	૨૦	..	૦	૮
૧	૩. ભાર	૦)૦	૦	૨૧	..	૦ ૦ ૮
૨	..	૦)~	૧	૨૨	..	૦ ~ ૯
૩	..	૦)~	૧	૨૩	..	૦ ~ ૯
૪	..	૦)~	૨	૨૪	..	૦ ~ ૧૦
૬	..	૦)~	૨	૨૬	..	૦ ~ ૧૦
૭	..	૦)~	૩	૨૭	..	૦ ~ ૧૧
૮	..	૦)~	૩	૨૮	..	૦ ~ ૧૧
૧૦	..	૦ શેરઅથવા	૪	૩૦	..	૦ ૧૨
૧૧	..	૦ ૦	૪	૩૧	..	૦ ૦ ૧૨
૧૨	..	૦ ~	૫	૩૨	..	૦ ~ ૧૩
૧૩	..	૦ ~	૫	૩૩	..	૦ ~ ૧૩
૧૪	..	૦ ~	૬	૩૪	..	૦ ~ ૧૪
૧૬	..	૦ ~	૬	૩૬	..	૦ ~ ૧૪
૧૭	..	૦ ~	૭	૩૭	..	૦ ~ ૧૫
૧૮	..	૦ ~	૭	૩૮	..	૦ ~ ૧૫
			૪૦	..	૧)	૧૬

ત્રિવેદી ચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ.

ત્રીજી ચોપડીનો 'ડિક્ટેશન શિક્ષક' તથા આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
૧૦૦૩૨

ગુજરાતી ગ્રંથાલય-સંગ્રહ ૩

૨૨૫૩:૮૪૨:૬

❖ ત્રીજી ચોપડીના અર્થ. ❖

પાઠ ૧.

બાળપોથી=નાના છોક.
રાંને બણવાની ચોપડી
આનંદ=ખુશી,
હોશિયારી=ખરદારી
અધિકારી=કપરી
વર્ણન=વીમતવાર કહેવું
તે; બ્યાન
તોળવા=જેખરા; તોકવા
પોપડીકં=કપડકીકં;
સમજ વગરનું
જુની ચોપડી=પાછલી
ચોપડી, બીજી, પહેલી,
બાળપોથી,
મૂળાક્ષર=સ્વર અને
બંબન
બારાખડી=૫૬
રમુજી=ગમત આપનારી
લાભ=પ્રાપ્તિ
જોડાક્ષર=જોડેલા અક્ષર
હાન=સંભવ, બાન

જોગ=લાયક
હકીકત=વાત
સરસ=સારી; મનને
પસંદ પડે એવી
કમંગથી=હોશથી
ચિત્રો=ચિત્રામણ; છબી
વાક્ય=એક અથવા વ-
ધારે શબ્દો મળીને
મનમાં ધારેલો વિચાર
જેથી પુરો જણાવાય
તે.
વાર્તા=વાત
બોધ=શિખામણ
બારીક=ઝીણી
મુકાબલો=સરખામણી
ભૂજોળ=પૃથ્વીના જોળો
માહિતી=ખબર
રસીલી=મમત ભરેલી
સંબંધી=વિષે; બાબત.
સારી=સહેલી
નમુના=નકલ

નબર કરો=ધ્યાન આપો;
વચારા
સામાન્ય=રોજ વપરા-
શમાં આવતી
મોદો=માલ; ચીજ
કેતરાશો=કુમારો
ધ્યાન=ચિત્ત; મન
ખાતરી=ખરોસો
કેતાવળે આંખા ન પા-
કે=ધણી ઝડપ કર-
વાથી કામ થાય નહિ.
સાર.
૧) બચવામાં ઉતાવળ
કરવી નહિ.
૨) જે વાત વાંચવામાં
આવે તે ખરી છે કે
ખોટી તેની જાતે મા-
હિતી મેળવવી.
પાઠ ૨
લાગ ૧
સિવાય=વગર

આહવાળી=આળમોષ

જુના=પહેલાના

પ્રમાણે=મુજબ

કિપિ=ભાષા

પાંડિતો=વિદ્વાન; ધણું

ભણેલા

માથું=કપડો ભાગ

અંક=આંકડા

અનુસ્વાર=મીડું

ધેરણુ=નિયમ; રીત

વિમર્ગ=કંઈક હકારનો

દર્યાર થાય એવું

ચિહ્ન: અક્ષરની જોડે

એ મીડાં મુક્યાં તે

પાઠ ૨

ભાગ ૨

અનુક્રતું=અધરતું

વિદ્યાભ્યાસ=ભણવું તે

નીપજે=થાય

લહીઓ=સારા અક્ષરનો

લખનાર

લપટાવું=ફસાઈ પડવું

લાક્ષ્ય=લેખ

નર્ચા=ગંગ વગરના

ઠાઠ=ડોળ; ભપકો

જાતે=પોતે

શ્રદ્ધા=ભરોસો; વિશ્વાસ

ઉદ્યોગી=મહેનતુ

ચેન=સુખ; નિરાંત

કક્કડ=સહેલાણી; છેલ

ખાલી=નકામો; ફેકટ

અસલ=અગાઉ

ઝાઝો=ધણો

મેળવા=સરખાવી

પાઠ ૩.

ટટું=નાનો ઘોડો

હડહડતો=પુરેપુરે

કળિયુગ=ખરાબ વખત

દૂર=છેટે

ખુમ=હાંક

ખુદ્ધિ=અઝકલ

શરમાઈ=લજવાઈ

શ્રાવક=જૈનધર્મ માનનાર

મેળો=તમાસો

ખભે=ખાધે

તોફાન=મરતી

ખજાર=કાટ; ચોડું

દોરે=જગમ પકડીને

આગળ ચાલે

છતે=છે

ફરી મધ=જતી રહી

ખરે ખપોરે=મધ્યાનકાળે

રાગના કુંવર જેવા=

કોમળ

હિંડાડે=ચલાવે

ખર્ચુપાન=ધરડો; વૃદ્ધ

જેસખંધ=જોરચી

સંધ=જગત્રાણ એનું ટોળું

ધાતકી=દયા વગરનો;

નહિય.

ભાર=વજન; જોગો

વીખરાઈ જશે=અછ-

વાઈ જશે

વખતસર=ખરાબ વ-

ખતે

પૂલ=નદી કે ખાડી પ-

રથી જવા આવવાને

મોટો ખાધેલો રસ્તો

શીક મોઢે=વીસે મોઢે;

દીલગીર અહેરે

પરતાપા=દીલગીર થયા

સલાહ=વિચાર

દશા=હાલ; હાલત:

સ્થિતિ

સાર

આપ બુદ્ધિએ જય જયકાર, પરબુદ્ધિએ પ્ર-
લયકાર, માટે આપણી
પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે
ચાલવું પણ આપણી
બુદ્ધિ ખચે રસ્તે દોરવ
છે કે ખોટ તેનો વિ-
ચાર કરવો.

પાઠ ૩.

નરસિંહ ચૈદશ=વૈશાખ

સુદ ચૈત્રશ

ભંડાર=ખજાનો

વાણીથી=મોલથી

પેઠા=કંપવ

માફું=ખોદું

આપુરપ=વણી પણિ-

આણી

પ્રથમમકિત=પ્રથમનું

ભજન

ગાળતાં=ગુમાવતાં:

કાઢતાં

રૂપ=દેખાવ; શોભા;

પુત્રસુરતી

ગુજરી ગયા=મરી ગયા

ઉછેરવા=મોટા કરવા

મા પર આવી પડયું=

માને માથે પડયું

સ્વભાવ=ખાસીયત

સલાહ=વિચાર

મદદ=આસરો આપે

અસર=લાગણી

પરમજીવ=પારકાના પર

ઉપકાર કરનાર

નીવડયો=નીકળ્યો

અવયાસ=મહાવરો;

મંડયા રહેવું તે

શિક્ષક=મહેતાજી; ગુરુ

માનીતો=બહાલો; પ્યારો

નાની મોટી=સહેલી

આખત=વિષય

કુટુંબ=ચાહે

સાંઠ=આખમો; ગ્રામી

મહાડી=પટ્ટી; આઠાળી

ધાર=રેલો

ખડખડ હસવા લાગ્યા=

મસ્કરી કરવા લાગ્યા

અંતઃકરણ=મન; દીલ

એકદમ=ઘોષિતી

ફોટો=માથે બાંધવાનું

લુગડું

પાટો=તુગડાનો ચીરો

ધા=જામ

વખાણુ=સાઈ કહેવું તે

જીવતો ઘેર આવત નહિ=

મરી જતે

ખરો નહિ=મથો નહિ

વૈદ=દેશી દાકતર

શુદ્ધિ=માન

આશ્ચર્ય=નવાઈ

પરમજીવપણુ=પરોપકાર,

પારકાનું મલું કરવા

તો ગુણ

પાઠ ૫.

ઉંમર=વરસ

ગુજરાન=ભરણ પોષણ

પ્રાંતી=હેત; પ્યાર

દયાથી ઉભરાઇ આવ્યું =

ધણીજ દયા આવી.

ખાડા પડ્યા = ખેસી પડ્યા;

કુવા પડ્યા

જીવ આવ્યો = શુદ્ધિ

આવી

આશીષ = દુવા; આશી

ર્વાદ

ખૂએલો = પેસી ગએલો

કડિ = કિનારે

ડૂખતો - ખુડતો

કુટુંબનાં = સગાનાં

ભ ધ'ધ = દોરતદાર

ઉભરાઇ = છલકાઇ

જંગલી = ફાડી ખાનાર

પેઠા = ગયો

કૃપાથી = મહેરબાનીથી

ઉંધો = અવળો

ટંગાવી = લટકાવી

પાડ = ઉપકાર

પ્રતાપ = ભેટ; બક્ષીસ

થોભી = ખોટી મવાય

ધાકું = મીચ

ધજ = દુઃખ

સહીસલામત = સુખેથી;

જોખમ કે અડચણ

વગર.

વિરાહ = લગ્ન

સામેલ = દાખલ

સાર

આપણે દરેક માણુ-

સના ઉપર ઉપકાર

કરતાં રહેવું જોયું

પશ્ચર આપણાપર ખુશી

થશે અને આપણું

બધું થશે.

પાઠ ૬.

અદલ = વાજખી

ગામઠી = મહેતાજીની

ધ'ધામાં = રોજગારમાં

વળગ્યો = લાગ્યો

ઉમેર્યો = વધાર્યો

પૈસાદાર = પૈસાવાળો

હાલ = હાલત

નસીબદાર = નસીબવાન;

ભાગ્યશાળી

ફાવતો ગયો = વધતો ગયો

ધન = પૈસો; દોલત

કીમતી = ધણી કિંમતનો

ધરણું = દાગીના

ધડાવ્યાં = કરાવ્યાં

દોલત = પુંજી

ખરીદા = વેચાતા લીધા

આખર = કીર્તિ

મરણુ પચારીપર પડ્યા =

મરવા પડ્યા

મરણુ = મોત

મિલકત = પુંજી; દોલત

ભાગ = હિસ્સો; વહેંચણુ

વર્તાયું = ચાલીયું.

ત્રીજો ભાગ = ત્રણ ભાગ.

માનો એક ભાગ

નવમો ભાગ = નવ ભાગ.

માનો એક ભાગ

કપુલાત = વચન; મોઢાનો

કરર

દહાડો પાણી = મરણુ પા-

છળનો ખડચ

તોડ=દેસલો; નિકાલ
દિવાન=પ્રધાન; વજર
ખમર=જાણ; માલમ
વાહવાહ=વખાણ
ઈન્સાફ=પાય

પાઠ ૭.

પોળ=શેરી
લખોટ=મંજે
સુશોભિત=દેખાવડા
અટકાવ્યો=રોક્યો
નજવી=નકામી; માલ
વગરની
ટેવ=આદત
પાપી=દુષ્ટ
સત્ત=શિક્ષા (અધે
આસપાસ=આગુઆગુ;
આકાશ=મગન
અંતર=મન
આભાસ=અજવાળું,
તેજ
ચાસ=ખેતરમાં હળે
કરીને પાડેલા આઠા
ઉભા લીટા
ચાસ=ચાસે; નજીક

વિશ્વપતિ=દુનિયાનો
ધણી; પરમેશ્વર
વાસ=સુકામ; રહેઠાણ
ભોયમાં=જમીનમાં
ધડીએ=કરીએ; રચીએ
ધાર=વિચાર
જગતનો તાત=દુનિયા-
નો આપ; પરમેશ્વર
ખોળીએ=શોધીએ
કણી=રજકણ; ઝીણામાં
ઝીણો ભાગ
કામ=માટે
જગકર્તા=દુનિયાના બ-
નાવનાર પરમેશ્વર
વિના=વગર
ઠાણું=અમથું; ખાલી
ઠામ=ઠેકાણું
સાર-પરમેશ્વર અધેજ
ડેકાણે છે માટે આપણે
ખોટા કામ કરતા બીવું
(ખોટા કામ કરવા નહિ)
પાઠ ૮.
વિશ્વસ્વામી=પરમેશ્વર; દુ-
નિયાનો ધણી

શીશ=માથું
નામી=નમાવી
શીશનામી=માથું નમાવી;
પગે લાગી
આપણ=દુઃખ
ઉમારો=બચાવો
દીનાનાથ=ગરીબનો
ધણી; (પરમેશ્વર)
આધાર=આસરો; ટેકો;
મદદ
માત=મા; માતા
તાત=આપ; પિતા
સદા=હંમેશ્વાં; દરરોજ
પાળનાર=પોષણ કરનાર
ઉપકારો=પ્રાડ; આભાર
રાંક=મરીબ
અમ્માન=સમજણ વગ-
રનો; અણસમજ
પ્રાણી=જીવ
તુંથી=તારાથી
અજાણી=અજણા વગરની
ન અજાણી=અજાણી
નથી; જાણીતી છે
હામા=મારી

ગુનો=વાંક; તકસીર
 મતિ=ચુદિ; અકકલ
 છેક=ધણીજી
 દીલ=મન; અંતર
 ધારો=આણો; લાવો
 કુકુંબી=કુકુંબના
 જનો=માણસો
 સારા=નીરાગી; તંદુરસ્ત
 અકિત=અજ
 દાસ=સેવક; ચાકર.
 નિવારો=દૂર કરો; મ
 ટાકો; તાળો

પાઠ ૯.

દર=નાનાં પ્રાણી પોતાને
 રહેવા માટે ભોંયમાં
 જે બાંધ પાડે છે તે
 છાંયે=છાંયડે
 પંજમાં=દાવમાં; સપા-
 રાનાં
 સપડાયથો=પકડાયથો;
 અડાયથો
 સાંભાની=પાંદ આવતી
 હસતો હતો=મજાક
 કરતો હતો

બેવડો=અમણો
 કાલાવાલા=કરગરીને ક
 હેવું તે; આજીજી
 ગુનો=વાંક
 કાલત=આપદા; દુઃખ
 સેવક=ચાકર; દાસ
 જીવતદાન=ક્રામનો જીવ
 અચાવો તે
 હસીને=મસ્કરી કરીને
 મગફરી=ફેખી; પતરાજી
 મર્વ=મગફરી
 વન=જંગલ
 ભાન=સમજ; અકકલ
 બળ=હાલો
 ફાંફા=ખોટી મહેનત
 છુટાથું=નીકળાથું
 અકળાયો=અભરાયો
 ખુમે=ધાંટા
 વાળવાતો=આપવાનો
 સહારાજ=મોટા રાજા
 અજવરી=કાંરી
 છુટો થયો=નીવ્યો
 અચારે=કાલો કમણાં

તરણા સરખું=તણખજા
 જેવું; નકામું; નજીવું
 સાર—ગર્વ કરવો નહિ
 પાઠ ૧૦.
 સિદ્ધપુર=સરસ્વતી નદી-
 ના કાંઠાપર સહેર છે.
 ફરી ફરી=ફરીને જુલક
 વેચી

ગુજરાન=ગુજરા
 ધરાક=સોદો લેનાર
 ખોટી=ગેરવાળખી
 પરચુરણ=ગુદી ગુદી
 જાતના

ફરી=વેચવા ફરવું તે
 કિંમત=ભાવ
 છિતરાતો=કમાતો
 સાખ=આખર
 સાખ=ભરોસો
 ફરાબ્યા=નકકી કીધા
 સામાન=વસ્તુ; ચીજ
 પ્રમાણિક=વહેવારમાં
 સચો
 પ્રમાણિક રહેતો=ખરી

રીતે ચાલતો	મહા મુરકેલી=મેટી	ધનવાન=પૈસાદાર; શ્રી.
મેહનમાળા=ડોકમાં પહે	મુસીબત	મંત
રવાની સોનાની માળા	વિધવા=જેનો ધણી મરી	નિઃકૃ=ખિદામણ
જડી=મળી	ગયો હોય તે સ્ત્રી	રાફવાટ
પોલીસ=રૈયતનું રક્ષણ	ધન્ય=શાખાશ	ચોકી=ચોકી કરનાર
કરનાર માણસ	સાર	દ્રવ્ય=નાણું
ચાણું=ચોકી	કોઇનું પણું હરામનું	લૂટી=ખુચારી
પોલીસ ચાણતો અમ	લેવાની કદી ઇચ્છા	પાળ=કોરણ
લદાર=નાયક	રાખવી નહિ. જે આ.	તાલેવંત=પૈસાદાર
ગરબ=જર; અગત્ય	પણું કોઇનું હરામનું	મિઠાઇ=ગળ્યું ખાવાનું,
વાણી=મેલ; શબ્દ	લઇએ તો તેની સાથે	અઃશી. પેંડા વિગેરે.
માફક=પેટે	આપણી પાસે હોય તે	
કમાયો=પેદા કીધું	પણુ જાય	સુખે=નિરાંતે
દુકાન=માલ વેચવાનું	પાઠ ૧૨.	નસીમ=ભાગ્ય
ઠગાણું	ખેડીખાવામાં=ખેતી ક-	કદોઇ=સુખડીઓ
શર કર્યો=કરવા માંડ્યો	રવાને	ભેણું=મેળવ્યું
ભવ=કિમત; મૂલ્ય	દમો=કપટ	તાકથું=ધાણું; ઇચ્છ્યું
કાશી=ગંગા નદી પર	રચતી=ગમતી	મડદાં=મુઠદાં; મરી ગ-
લહેર છે. બનારસ	વાવે=રૌપે	એલાં પ્રાણીઓ
આશક=કાલાવાલા;	પામે=મળે	ગીધ=ફાડી ખાનાર
તાણું	ભણે=કાપે	મોડું પક્ષી
કોલેરા=જાડો ને ઉભરી	તુરંગ=જેમ; કેદખાનું	મગર=ગણેડીના જેવું
ચાય તે રોગ	નાહ=ટેવ; છદ; આદત	પણુ તેનાથી રપ ગળ્યું
ભાસુ મગવાથી=મગવાથી	ખાતો=ચોકસી; તબ.	મોડું પાણીમાં રહે-
	વીજ	નાર પ્રાણી
	ભાગ=દાવ	

સાર

આપણે કોઈનું ભુંડું
ધણ્યું નહિ પણ બહું
ધણ્યું કે જેથી ધણ
આપણું બહું કરે.

પાઠ ૧૨.

ગંધર્વ=ગંધવાની એક
ભત; સ્વર્ગમાં ગાનારા
સહન થયું=અમાયું
મળમળા=છાતી બરાધ
આવેથી નરમ થએલા
આકૃતો=અકચણો
કોપ=ગુસ્સે
વર્તાણુંક=રીતભાત
સહન થઈ શક્યું નહિ=
અમાયું નહિ
ઉપાય=દલાબ
ફાસલાવી=સમજાવી;
પટાવી
ગુલમ કર્યો=અજરાઈ
કાધી
શયતી=ગમતી
નીચે=પાપી
કંઈ બાકી રાખવો ન-

થી=ધણુંજ કરે છે

અપકાર=અવગણ; ભુંડું
કરવું તે

સાર.

કોઈ આપણું ભુંડું
કરે તો પણ આપણે
તેનું બહુંજ કરવું
જેથી ધણ આપણા
પર રાજ થશે.

પાઠ ૧૩.

રાજકાજ=રાજકારભાર
સંખો=અરામર
પારખી=ઓળખી
અદલ=ખરો; વાજખી
કચેરી=દરબાર
ચર્યા=વાતો; વિચાર
સાક્ષી=વાત જાણનાર
અચરજ=નવાઈ
હક=માલકી
ગળેપડું=એટો હક ધ.
રાવનાર

સાર.

ખીજની વસ્તુ ગળે
પડી લેવાની ટેવ રા

ખવી નહિ.

પાઠ ૧૪.

ગૃહસ્થ=કુટુંબ કપીલા.
વાળો; સારી સ્થિતિનો
માણસ
કલાપ=કોઈવાર
કકડીને=ધણીજ; સખત
નિસાસો=દુઃખ કે દીલ-
ગીરીને લીધે શ્વાસ
નાંખવો તે

અભગીઓ=કમનસીબ
કરમાઈ ગયું=શીકું પડી
ગયું; ઉતરી ગયું
કરમાણ્યું=હુકમ કાઢો
ટેકો=આવાર, આસરો
હેડે=નીચે
કાયમ=હંમેશાં
તંગી=તંગાસ, બીડ
મટી=દૂર થઈ; ટાળી
સાર.

આપણી બધી ઈંદ્રિયો
સાજ છે માટે ધણનો
પાડ માનવો, અને એ

ઈંદ્રિયોનો સારો ઉપ-
યોગ કરવો.

પાઠ ૧૫.

રંગીત=રંગેલો

સુશોભિત=દેખાવડો

પીત્તી=મુઠી

માન્યા વગર=કબુલ કર્યા
વગર

વસ્તી=વાસો; રહેઠાણ

મસ્કરી=મનક

નોતર=અંતરવાતું કહેણ

છાછરો=જરાક ઉડો ને
પહોળો

થાળ=મોટી થાળી

અપચપ=અપચપ

ખામી=ખાંપણ; ખોડ

ખાવ=હેત; ખાર

ભોળા=પાપ વગરના

ખાતર=ખરદાસ

સાડું=અલ્લે

મો મલકાવી=મનમાં

હસી

સ્વાદે=લહેજતથી

શરમાવું=અજવાબ

સાર.

કાષ્ટની મસ્કરી કરવી

નહિ જો આપણે કા-

ષ્ટની મસ્કરી કરીએ

તો તે આપણી કરે.

પાઠ ૧૬.

સત્ય=સાચું

વસે=રહે

ઉજસ=પ્રકાશ

નિશ્વપાત=પરમેશ્વર

સતનું=સત્યનું

ચિંતન કરવું=ધ્યાન

ધરવું

સત=સાચું

વાક્ય=શબ્દ; વચન

નિશ્ચય=નક્કી; નિરધાર

ઉચરવું=બોલવું

અસત્ય=ખોટું

જશથી=આખરથી

ઝળકીત=પંક્તિએલા;

વખણાએલા

જગે=દુનિયામાં

ખીજ=ખીચું

વૃક્ષ=ઝાડ

વિશાળ=મોટું

ગુણકારી=ફાયદાકારી

ફળ=પરિણામ

આશ્રય=મદદ

છાંચતળે=શીળામાં

પરિતાપ=દુઃખ

પ્રગટે=ફેલાય

છળ=ભુલ્યો

દુષ્ટમતિ=નકારી બુદ્ધિ

ભય=ખાંક; ભો

હટે=નાશ પામે; જતો

રહે

જોગ=બનાવ; કારણ

છુપાઈ જશે=ઢંકાઈ

જશે; જાહેરમાં આ-

વશે નહિ.

છેવટ=આખરે

દાપશે=પ્રકાશશે

ફરીને=ખીજવાર

આચ=નુકસાન

કલેશ=દુઃખ

અનેક=વધુ

હટે=દૂર કરે; મટાડે
સમુ=સરખું; ખરાખર
અન્ય=બીજું
ખરે=નકકી
આત=ધણે; બહુ
રીઝશે=ખુશી થશે
સ્વર્ગ=દેવોનું રહેઠાણ
રીઝો=ખુશી થાઓ

સાર.

હમેશાં સત્ય બોલ
વાથીજ લાભ છે. અને
તેથી પરમેશ્વર ખુશી
થાય છે.

જુઠામાં જુઠો માણ
સ પણ એક દિવસમાં
જુઠા કરતાં સાચું
વધારે બોલે છે એ ઉપ
રથી ધક્કરને સાચુંજ
ગમે છે એમ સાબીત
થાય છે.

પાઠ ૧૭.

ત'પુ=સુગમનું ઉપાડી
લેવાય એવું ધર
ખરવા=ધેટાં ચારનાર

પાકાં=છો ઘીના
રિવાજ=ધારો, નિયમ
વર્તમાનપત્ર=છાપુ; ચા-
લતા વખતની હકી-
કતના છાપેલા કામળ
ખાંકડો=પીઠવાળી પા-
ટલી

સપાટ=સરખી
મીલનસાર=મળતાવડા,
પરોણાચાકરી=પરોણા-
ગત
ભારી=બોળરૂપ
પૂજે બે=સેવા કરે છે

સાર.

જરૂર વગરની ચીજો
પાછળ ઓછો ખરચ
કરવો અને તેનો ઉપ
યોગ પરોપકારમાં કરવો

પાઠ ૧૮.

મોહારમ=એ મહીનામાં
તાપ્ત નીકળે છે તે
મુસલમાનનો મહીનો
તાપ્ત=તાજીઆ

વરખ=ધાતુનાં એક પાતળાં
પતરાં

ખાંકડો=ફકક
વેશ=દેખાવ
તારીફ=વખાણ
મરણતોલ=મરી ગયો
હોય એવી

સ્થિતિ=લાલત
રડારોળ=ધણું રડવું
કકળવું તે
એકાએક=એકદમ

અચંપો=નવાઈ
દશા=સ્થિતિ, હાલત
ધ્યાનમાં=સમજણમાં

ઉપચાર=સારવાર, ઉપય
સારવાર=ચાકરી;ખરદાસ
પ્રસંગ=વખત; બનાવ
પરિણામ=ફળ; છેવટ

છિદ્રો=કાણાં
વાટે=રસ્તે

હીલ=વાર
મંદવાડ=રોગ; જિભારી
અકરમાત=અણુધારો
બનાવ
વિદાય થયા=ગયા

મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. ફ્રી.
અર્થની નોટા એકવાર જોવા ખાસ ભલામણ છે.
છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

પાઠ ૧૯

બાઇમાંડું=બાઇએન
પાક=પેદાશ
અધાટ=વણીપણાના

હક સાથે, તમામ
હક સાથે

ઉપજ=પેદાશ
ધરધરચ=રેટલા અરધ
દુકાળ=મોંઘવારી અના-
જ પાણી માંધા મળે
એવો વખત
કરકસર=અપ જોટલું વા-
પરવું તે
ચરુ=કડાંવાળો દેગડો
સોનામહોરો=સોનાના
સિકકા
ભિતરે=ઓછો આવે
ચુકાદા=ફેસલા
નિશ્ચય=ફેસલો; ચુકાદો
પાક=ફાલ

સાર.

પ્રમાણિકપણે ચાલ-
વાથી ઇશ્વર ખુશી થાય
છે માટે પ્રમાણિકપણે
ચાલવું.

પાઠ ૨૦

અરધું=અડધો અરધ
લાંચીઆ=લાંચ લેનારા
મનોહર=દેખાવડા
માનીતો=ચઢાલો

દિલ્લી=જમના નદીના
કાંઠાપર સહેર છે.

પ્રખ્યાત=ખાલીતો
પરાક્રમી=મહાદુર
શાખીન=કાંઈપણ ખા-
વતમાં આવું લેનાર
આસરો=મદદ
મો ઉતરી ગયાં=રીકા
પડ્યાં
ખજનચી=ખજનાનો
ઉપરી, તિજેરીનો ઉપરી
ફટકા=સપાટા; નેતર કે
ચાપુકના ઝપાટા

નિશ્ચય=ઠરાવ
ભાગીદાર=ભાગીઓ
ખુદાવંદ=મોટો ખાલીક
(મોટા દરજ્જાવાળાને
માટે બોલાય છે)

જરત=કપુલાત
હજુરમાં=રૂબરૂમાં

સાર.

હકથી વધારે લેવાની
ઇચ્છા રાખવી નહિ.

પાઠ ૨૧.

માઠાં=ખરાબ
હલકો=નુસ્ક

તોફાની=મસ્તીખોર

કાયર=હેરાન

આંકી=દામ દમ; નિશાની કરી

ચર્ચો=ખાઇ પી મસ્ત થયો

કાટયો=જખરા થયો

માતેલા=ખાઇ પી જખરા થએલા

જખરા=જોરાવર

હાથ ચલાવવો=મારવું

ધટતો=લાયક

પલક=જરાવાર

કચરી=ચગદી

ચુકિત=તદખીર

નસકારા=નાકનાં બે કાણા

પેસી ગયો=દાખલ થયો

તોખાતોખા=કાયર કાયર

પોકરાવી=કરાવી

કુલાઇ ગયો=મગર થયો

અહો=અરે

શબ્દો=બોલ; વચન

અભિમાની=અહંકારી

ઉતાર=કાઠું

કુસાયો=સપડાયો

હલકા મનનો=નીચ

વિચારનો

નમ્ર=મરીય

સાર.

કદી અહંકાર કરવો

નહિ, અહંકારી માણસો

ધારે કે મારા જેવો

કાઇ નથી પણ તેના

માથાનો કાઇ હોયજ

પાઠ ૨૨.

સ્થાપન=મંડાળ;

[શરૂઆત

સવડ=સગવડ; સોષ

ગોઠવણ=અદોખસ્ત

બેપીઓ=કાસદ

લાભ=કાયદો

સહજ=ચોડો

માનવાચક=માનનો અર્થ

ખતાવનારા

તીર્થપ=નીર્થ જેવા

પવિત્ર; આપ; ગુરૂ

(એ શબ્દ વડીલના

નામની પહેલાં વપરાય છે.)

ચિરંજીવી=લાંબી મુદત

જીવનાર. (આ શબ્દ

છોકરાના નામની પહેલાં

વડીલ વાપરે છે.)

રાજમાન=જેને રાજ

તરફથી માન મળતું

હોય તેવા

રાજશ્રી=જેને રાજ

તરફથી પૈસા મળતા

હોય તે

પ્રિય=વહાલા

સોભાઅવતી=પરણેલી

સ્ત્રી; જેનો ધણી

જીવતો હોય તે.

ગંગાસ્વરૂપ=એ શબ્દ

વિધવા સ્ત્રીના નામની

પહેલાં વપરાય છે.

નામકામ=નામ અને

ઠેકાણું

સરનામું=નામ ને ઠેકાણું

ધ્યાનમાં=સ્મરણમાં

પનો=ઠેકાણું

પાઠ ૨૩.

ઉમરાવ=અમીર

શિકાર=જનાવરોને તાં-

કાને ગોળા મારવી તે

સુલતાન=મુસલમાન પા-

દશાહ

અહેસાન=જોડ

માનું છું=ગણું છું

ખોરાક=ખાવાનું

હાજર કહું છું=રજુ

કહું છું

ડોકિયું=ડોક જેવું નાનું

વાસણું

ભાવથી=હોંસમી; ખુ-

શીથી

આંત=કંડો

વિનંતી=નમનતાપથી

કહેવું તે

ભગીર=ઇતમી જમીન;

સરકાર તરફથી મળેલું

ગામ કે જમીન

સાન=અકબ; સમજ

સંબંધમાં=વિષે

અદેશો=શક; વહેમ

જાતે=પોતે

ઝવેરખાનાનો=કીમતી

સ્તોનો

ઉપરી=અધિકારી; સરદાર

હક્કાબ=ઉપાય

અંબેરવા=ખોડું સમજન-

વવા

સંતાપ=છુપાઇ

ક્ષિપ્તારી=ભીખ માગનાર

ધર્માખોર=અદેખા;

ઝેરીલા

સ્થિતિ=હાલત

બેઠયો=છાતી સાથે

દાખ્યો

પ્રધાન=વજીર

દેશનિકાલ=દેશપાર; દેશ

બહાર કાઢી મૂકવું તે

સાર.

માણસની ચઢતી પ-

ડતી જીભ વડે કાપ છે

જો આપણે નમનતાપ

વાપરીએ તો સામાનો

ખ્યાર મેળવીએ, માટે

ધર્મી છોડી નમ્ર સ્વભાવ

રાખવો કે જેથી ઉમ-

રાવોના જેવા હાલ

માય નહિ

પાઠ ૨૮.

પંચ=પાંચ કે વધારેનું

ટોળું

વાદવિવાદ=તકરાર

તુર્ત=તરત

દરખાસ્ત=ચેરી

નાર=માદા

ગણના=ગણતરી; કદર

વલવલે=ટળવળે; વલખાં

મારે

પય=ફૂંધ

વહાદાર=વિધાસુ

ધાન=અનાજ; ખાવાનું

તનતોડીને=ધણું વૈતરું

કરીને

માન=આખર

સેવા=ચાકરી

માનવી=માણસ

ઉપાડે=ઉંચકે

ભાર=ભોળો; વજન

મણુબંધી=ભારે; મણુના
માપથી

ભોળા=વજન; તોલ

ખીન=વગર; વિના

તન=શરીર

નીમક=મીઠું; લૂણુ

હાલ કશું છું=અહો

વાળી આપુ છું

હાર=પરાજય; હારવું તે

ખાલિક=ધણી

રસ્તો કાપું=મુસાફરી કરે

પીઠ=વાસો; અરડો

દરકાર=પરવા

માર્ગ કાપવા=રસ્તો ઓ

છો કરવા; અંતર

ઓછું કરવા

સફર=લાંબી મુસાફરી

મુજ=મારો

જળકાળે=પાણીને માટે

જીવ લીએ છે=મારી

નાખે છે

ફર=ધાતકી; દયા વ.

ગરનો

અળાડી=કાથીપર માં

ડાની બેઠક

કરો=તો

દીપે=શોભે; સારો દેખાય

શ્રેષ્ઠ=સૌથી સરસ; ઉત્તમ

પશુ=ચોપગાં જાનવર

સરદારી=ઉપરી

ન્યાય=નસાફ

નિર્દોષી=ત્રાંક વગરનો;

નરપરાધી

તલ=જરા જેટલો; થોડો

ત્રાસ=ખીક; ભય

તોય=તોપણ

તલપે છે=તાકે છે; ધારે છે

માંસ=ગોસ

કસાઈ=ચંડાળ

કર=કાચ

કાર જતું છું=કપાઈ

જનકું છું

ફૂલ=મધો; તમામ

ખોજ=ખોજ

આપાર=વેપાર

ધડી=થોડો વખત

કરાર=આરામ

ખરબખેડો

ગજ=કાથી

આશા=અશોભ; વિશ્વાસ

અથડાય=અફળાય

આશાપર અથડાય=અ-

શોભાપર રહે

ખલક=જગત; આલમ;

દુનિયા

દડે=શિક્ષા કરે

પીડતાં=દુઃખ દેતાં

કાપે=ગુસ્સે થાય; રીસે

ભરાય

કીરતાર=પરમેશ્વર; બ-

નાવનાર

સાર.

આપણે પાળેલાં જ-

નાવરો પાસે ગળ ઉપ-

રાંત કામ કરાવવું નહિ.

અને પેટપુર આવતું

આપવું

પાઠ રખ.

ગુનો=કસર

ખોડું=ગુડું

સદગુણી=સારા ગુણ-
વાળા

કપ્પુલાત=વચન; કરાર;
કરાવ

ધક્કા=હાસેલા

તુટી ગયો=ભાગી ગયો

ફેડાડાયા=કકડા કરાવ્યા

ફેડાયો=ભાગ્યો

મા=નહિ

બોલ મા=બોલ નહિ

કસુર=નાંક; ગુનો

બળે બળણે=બળણતા
બળણતા

માનવી=કપુલ કરવી

ગુનેગાર=અપરાધી; ક-
સુર કરનાર

નારાજ=નાખૂશ

ખીક=ભો

ઉદાસ=દીલગીર

સુમેથી=વમર શીકરે

હેડે=નીચે

રૂએ=રડે

દોષ=નાંક; ગુનો

સંતાડવા=ધુમાવવા

બૂલ=ચૂક

સહન કરે=ખમું; વેડું

નીવડે=નીકળે; માય

સાર

ગુનો કપુલ કરવાથી

પરમેશ્વર ખુશ થાય છે

અને આપણા મનને

શીત રહેતી નથી.

પાઠ ૨૬.

સારે રાગે=મધુર સ્વરે:

મીઠે અવાજે

ગૂંડેલી=વળ દીધેલી

લાયક=યોગ્ય

બાળાઓ=બેકરીઓ

હાંસે હાંસે=કમંગથી

કન્યા=કુંવારી છોકરીઓ

સીવણ=સીવવાનું કામ

રંગબેરંગી=તરેહતરેહના

રંગના

મળપટા=મળે ખાંધવાના

પટા

લેખાં=મેઠે મણવાના

હિસાબ; મુખમણિત

ખાટ=આકાર

પ્રદર્શન=સંપ્રદર્શન;

નમુનેદાર ચીજો બતા-

વના માટે એક ઠેકણું

ભેગી કરી રાખવી તે

ચિત્રકામ=ચીતરવાનું કામ

તદ્દલીન=મશગુલ; લીન;

એક ચિત્ર

ખુખી=મળ

મહેતાજી=કન્યાશાળાની

વડી સ્ત્રી શિક્ષક

ગુણી=ગુણવાન

શિક્ષકો=આસિરહટો

વર્તે=ચાલે

સલાહસંપ=એક વિચાર;

મળી સમજીને ચાલવું

તે

શિક્ષણ=શીખવવાનું કામ

સાર.

છોડીઓને બચાવવા

થી તેમની અકલ ખીચે

છે. માટે છોડીઓને

બચાવવી જોઈએ.

પાઠ ૨૭.

ઉપયોગ=ખપ

સંઘ્ર=સંધરો; એકઠું
 કરવું તે
 હકીકત=અન્ય; વિસ્તા-
 રી કરેવું તે
 હરકત=અડચણ
 દ્રવ્ય=પૈસા
 સંધરો=સંઘ્ર
 કુદરતનું=અધરી સક્રિયનું
 અવલોકન=ધારીને જોવું
 તે; બારીક તપાસ
 રાજધાની=રાજ્ય જે સ
 હરમાં રહેતા હોય તે
 સહેર; રાજધાનીનું સહેર
 ઇમારતો=હંચી આંધણી
 ના ધરો
 કિલ્લો=ગઢ
 રચના=અનાવટ; ગોઠવણ
 આંધણી=આંધકામ
 આણો=અનાજ ભરી
 મૂકવા માટે જમીનમાં
 જે આડા ખોદેલા હોય
 તે
 જમર=જુવાર

ખાનગી=પોતાની
 સળી=સડી; જીવાત પડી
 ભુકરો=રેતી; એક જાત-
 નો પોચો પથર
 ખડ=ધાસ
 ગંજી=દગલો
 અમલની=જરૂરની
 આગગાડી=દેવતા અને
 પાણીના બળથી (વરા-
 જથી) ચાલતી ગાડી
 સાધન=વસ્તુઓ
 પુષ્કળ=ધણ; ખડ
 ઘણા=અનાજ
 નાણું=પૈસા
 અવારનવાર=વારાહરતી
 સંઘાત=મેળાપ

સાર.

પૈસા ખચાવ્યા હોય
 તે ધડપણના વખતમાં
 તથા આફતના વખતમાં
 ખપ લાગે છે માટે કરેલ

માથુસે પૈસાનો સંઘ્ર
 કરવો જોઈએ. “વચ્ચત
 અને પૈસો નકામો
 ગુમાવવો નહિ.

પાઠ ૨૮

પરખ=મુસાફર લોકોને
 મહત પાણી પાવાનું
 ઠેકાણું
 વારાહરતી=એકપછીએક
 કઠિઆરો=લાકડા કાડ-
 નાર; લાકડા કાપીને
 વેચનાર (દીધેલું
 ધર્મદાન=દાનમાં આપી
 મનોહર=મનને ખૂશ કરે
 એવું
 વળેલો=વળગેલો
 ખરો તડકો=સખત તાપ
 વિસામો=આરામ
 દસમો ભાગ=દસ ભાગ-
 માંનો એક ભાગ
 આશીર્વાદ=આશિષ
 રાજવામાં=મહાકામાં;
 દૂર કરવામાં

શીતળ=ટાટી

સાર.

જે કાંઈ કમાવવું તેમાંથી
થોડો ભાગ પણ ધર્મ
ના કામમાં ખર્ચવો.
“ધર્મે જય અને પાપે
ક્ષય.”

પાઠ ૨૯

નકામા=ફેકટના
ઉદ્યમે=ધંધે
વળગ્યો=લાગ્યો; ખાગ્યો
શેખરસી=ખોટા વિચાર
કરનાર
તરંગ=ખોટા વિચાર
તર્ક=મનસુખો; વિચાર
તર્ક ઉઠાવે=મનસુખા કરે
પાર=છેડો; અંત
ઠરાવી=નક્કી કરી
ધારવો=ધી ભરવાનું
માટીનું વાસણ
ધુંધાવી=હલાવી
કપડો=ચુનાના બદલામાં
કરક શબ્દ કહેવા તે

ધર ભાંગ્યું=ધરખાર વમ

રનો થઇ ગયો

માળી નાખ્યા=ચુમાળ્યા

માફક=પેડે

ચેતવ્યો=સમજાવ્યો

સાર.

આપણા ધંધા સંખં-
ધીજ વિચારો કરવા
એકદમ પૈસાદાર થઇ
જવાનો નિશ્ચય કરવો
નહિ.

પાઠ ૩૦

ઉડાવવા=ચમાવવા

છક=તદન

ફરીથી કરો=ખીજવાર

કરો. ખતલખ હરકાંઈ

સાર કામ પુરું ન

થાય ત્યાં સુધી ફરી

ફરીને કરવું

પતંગ=કનકવા

ચઢવવા=ઉડાવવા

સપાટા=ઝપાટા

ગાથું ખાધ=ઉધો થઇ

કાપર ચવું=કંટાળવું

પ્રયાસ=અજમાયશ

આસમાન=આકાશ

ટપકા=ડાઘા

વીંટવા=લપેટવા

સાર.

સાર કરેલું કામ પુરું
ન કરીએ તો કરેલી
મહેનત નકામી જાય,
અને ભોકમાં મગક
થાય. માટે હરકાંઈ કામ
મનો આરંભ કરતાં
પહેલાં વિચાર કરવો કે
એ કરવું વાજખી છે કે
નહિ અને વાજખી લાગે
તોજ આરંભ કરવો;
અને આરંભ કર્યો તો
તે કામ પુરું કરવુંજ;
વચ્ચેથી અધુરું મુશીઓડી
દેવું નહિ. જે માણસ
આ પ્રમાણે કરતો નથી
તે ખાચલો કહેવાય છે.

પાઠ ૩૧

ડાબે=હાલે

તરુવર=મોટું ઝાડ

મુલાવે=હિચોળે; હલાવે

પાન=પાંદડાં; પાંતરાં

ગાન=ગાયન

ધ્યાન ધ્યનાન=ધ્યાનરત્ન
પોતાના મનમાં આ
સ્થિતા

કલોલ=ચેતનાશી; આ-

નદ; મગ્ન

સાય=સાથે

પડદો=ખાંતરે

ખેલે=ઉઘાડો કરે

ચૂસે ક્રે=કેપે છે

ફલરસ=ફલમનો નસ

ધાટે=જોવારે; કિનારે

જળધાટે=નદી કે તળાવ

કાંઠે

નિર=પોતાની

વાટે=રસ્તે

પોઠે=સુએ

માળ=માળામાં

જપતાં=કરીને ખેસતાં

મળશકે=સવારે; પરાંટીએ

ધાય=દોડે

વનફળ=વનમાંના ફળ

મૂલે=હાલે

બધી ભાતના=સારી

તરેહના

વિધવિધ=જુદી જુદી

દીતાનાથ=મરીજનો

ધણી; પરમેશ્વર

મધુમે=મીઠો

ધરી=ગળી

નિર્મળ=ચોક્કસ; મેલ

વગરનું

કરે=નિરાંતે એસે

બધી ભાને=સારી રીતે

હઠાવી=કગવી; હંફાવી

હઠાવી દીએ=હરાવે

મેળવાયછે=પેદા કરાય છે

રાજ અધિકાર=રાજસત્તા

વશ=તાબે

વિપતિ=દુઃખ; આફત

વેરાય જાય=જતા રહે

કામધેનુ=ધનુષ્યું આ-

પનારી ગાય

ચિંતવ્યા=ધાર્યા

અપાર=ધણીજ

પમાય છે=મેળવાય છે;

પેદા કરાય છે

સાર.

ઉદ્યોગી માણસને કંઈ

પણ અધર નથી ઉઘમ

કરવાથી જે જોઈએ તે

મળે છે, માટે ઉઘમ
કરવો.

પાક ઉર

સેવા=ચાકરી

વંશપરંપરા=ઘોઘરાના

ઘોઘરા; પેઢીપર પેઢી

નાનપણથી=મયપણથી

ધન્યતા=ચાહતા

મરોસો=વિશ્વાસ

મહેનન=મજુરી

બહાભાં=સાટામાં

ભોગવટો=વાપર

સાંતી=હળ

લાડ=વહાલ

ઉછરેલો=મેટો થયેલો

ધ્યાન=ચિત્ત; મન

સાંતીની જમીન=ખેડવા

લાયક ભોંમ

ઉંચા પ્રકારની=સારો

પાક ઉતરે એવી;

ફળદ્રુપ; રસાળ

પ્રકાર=જાત

સાથી=મદદગાર; ખેતીને

માટે રાખેલો નોકર

પ્રકાર=રીત

ઉદ્યોગી=મહેનતુ

પુંજી=દોહત.

અર્થ=મતલબ; સાર

ડહેલી=મોટા દરવાજા-

વાળા ધરતું ભોંયતળાઈ

મેઘ=મેઠ; વરસાદ

નજર=તપાસ; દેખરેખ

ખાતરી=શરણો; પતીજ

સાર.

આપણા કામનો બ.

શોસો નોકરપર રાખવો

નહિ. પણ નોકરો કામ

કરે છે કે નહિ તેની

તપાસ રાખવી.

ખાંડ ૩૩.

પિડાય=દુઃખી થાય

નિરાગી=રોગ વગરના

મુખરતી=સ્વચ્છ થતી

મિનાશ=ભેજ

મેલું=ગંદું

મંદુ=ગોળું

અકલી=સાધારણ; પિત્તળ

કે કોઢાની પેચવાળી

વાંકી નળી

કોઢીએ તાવ=મહેરીઆ;

નહારી દવાને લીધે જે

તાવ આવે છે તે

બેનપણી=સહીઅર;

સખી

પગ મૂકવાનું=આવવાનું

મન=ઈચ્છા; મરજી

મંદવાડ=રોગ; ગિમારી

મંદશી=મંદવાડ

મૂળ=ખી; ખીયાં

જંતુ=જીવડાં

પાકે છે=પેદા થાય છે

ખુણેખેચરેથી=ખુણા-

આથી

વાળી નાખીએ=સાફ

કરીએ

શ્વાસ=દમ

વડે=થી

ખુણાં=કધાડ

ખીજ=મૂળ

નાશ પામે છે=જતા

રહે છે

ઢોળી=રેડી

મરે છે=કતરે છે

ઝીણો તાવ=કાઠનો તા

(એ તાવથી શક્તિ

ધમીજ એટલી ત્ય છે)

લકડાં=એક જાતનો રોગ

(એથી શરીરનો કાંઈ

ખામણુડો પડી જાયછે)

ખમર=સંડામ

મેરી=નીક; મટર

ઝાડીખુડી=ઝાડીખપરી

દુર્ગંધ=ખરાબ વાસ

તદન=મિલકુલ

ખુડી રીતે=સમજ પડે

અવી રીતે

સાર=ધર, વાડ વગેરેદરે-

ક ચીજ એકબી રાખવી

પાડ ઉઠ.

અસમજનું=વગર વિ-

ચારતા; મૂર્ખ

શોક=દીલભીરી

હરાવ=નિશ્ચય

હયા=સારા

પ્રાણુ=જીવ

વૃક્ષ=ધરડાં

પાટલીપુત્ર=મોટા હોકરો

નિશ્ચય=હરાવ

સનાયાર=ખમર

અદેખાઈ=એ

હાપરી=બોપરી; બંગ
કરશે; ફેરવશે
સંદેહ=શક; પહેમ
વરદાન=માંગેલું આપ
વું તે
લેણાં=માગતાં
વનવાસ=જંગલમાં
રહેવું તે
હક=જુદ; જરૂર; ગમત
ધિકાર=તિરસ્કાર
દેહમૂકયે=મરણ પામ્યા
સાર.

“સોખત તેવી અસર”
હમેશાં સારાની સોખત
કરવી. કામ કરતાં પહેલાં
શું ફળ આવશે, એ
આખતનો વિચાર કરવો
કે જોથી પાછળથી પ-
સ્તાવું પડે નહિ.

પાઠ ઉપ.

અમકારા=અમકારા
દરકાર=પરવા
રિચર=હાલ્યા વગર
ખેત=રમત

કસરત=શરીર કસવું તે
ગુજરાન=ગુજારો; પોષણ
ટોળું=જથો
હાથ=ખે વેત જોટલી
લખાઈ
ધરી=પકડી; ઝાલી
સરણાઈ=પીપી
નટ=સ્ત્રી વગેરેનો વેષ
હા ઘણા ખેલ કરનાર
અંગકસરત=શરીરની
કેળવણી
ગુલાંટ=ગોલાંટ
અંકરઅંકર=ગોળગોળ
અમકે છે=અળકે છે
શાખાશ=ધન્ય
જીવની દરકાર કરતા
નથી=ખોતની ખીક
રાખતા નથી
સફાઈ=ચાલાકી
અમતકારવાળા=અચરત
પમાડે એવા
નજરખંધી=અદુથી
જોનારની આંખને બૂ
ભાવવામાં નાંખવી તે

ખુખીદાર=વખાણવા
લાયક; અમતકારી
સાર.
અંગકસરતથી શરીર
કસાય છે, માટે નાન-
પણથી કસરત કરવાની
ટેવ રાખવી.
ગ્રીષ્મ ઋતુ=વૈશાખ અને
જેઠ મહીનો
કોકિલા=કોયલ
દીપે=શોભે
ખોર=આખા આમલીના
ફૂલ
મહિમાય=ખોટાઈ
નીરખી=જોષ
શીતળ=હંડી
ટહુકા=કાલાકાલા ખોલ
તપતી=ગરમ થતી
ધરતી=જમીન
સુગંધી=સારી વાસ
વસંત=વસંતઋતુ; જ્યુ-
લાઈ ને આગષ્ટ માસ
ભમતી=રમતી

કળી=પાકી
 લલચામ=લોભાચ
 જનો=માણસો
 લહી=ભેદ
 ભલી=સારી
 ભલી લીલી=લીલીકમ
 અતિ=ધણી
 શાખ=ઝાડપર પાકીને
 નીચે પડે તે કરી
 રસદાર=ધણી રસવાળી
 સુકેસરી=સારા કેસરી
 આ રંગની
 ચિત્ત=મન
 ઠરતી=ખેંચતી
 ઠરતી=રહેતી
 દીલમાં ઠરતી=યાદ
 રહેતી
 પ્રવેશ કરીને=આવીને
 લુકાટ=ગભરામણ
 ધરે છે=કરે છે
 વનેવન=જંગલે જંગલ
 આત્ર=કેરી

આત્રતર=આખો
 વાસ કરું છું=રહું છું
 ચિત્ત કરું છું=મન
 ખેંચું છું
 શ્યામ=કાળા
 પરખાઉં=ઓળખાઉં
 કામળ=નાજીક
 કંઠ=સાદ
 સંગીત=ગાયન
 સૂર=અવાજ
 ગજવું=ગજવી મુકું
 મધુર=સારો
 રૂપેરી=રૂપાનાં જેવો
 સફેદ
 કળી=ખીસ્મા વગરનું ફૂલ
 પુલેલ=ખીલેલી
 અંગમાં=શરીરમાં
 વેલમાં=વેલામાં
 અનેક=ધણી
 પાંખડી=ફૂલની પાંદડી
 પ્રસારી=ફેલાવી
 કારીરૂપ=કારીના જેવો
 પ્રફુલ્લ=ખીલેલો

શ્રીમનો ખાળ=શ્રીમનો
 શરઆત
 કાકિલ=મધુર
 ભારી=ધણી
 ખટખોમરો=એક જાતનો
 સુગંધીદાર મોટો મો-
 ગરો
 રસીલી=મન આપનારી
 પાઠ ૩૭.
 શર કયું=આરંભું
 બીલ=જંગલમાં રહેનારી
 અનાય જાત
 હપજાવે=પેદા કરે
 મડમ=ગોરા લોકની સ્ત્રી
 પાદરી=ખિસ્તી ધર્મનો
 બોધ કરનાર
 બોધ=હપદેશ
 દેવળ=દહેર
 કુશળ=હોશિયાર
 કાટખુણા=ખાંધકામમાં
 હપયોગી લાકડાનું કે
 લોઠાનું એક ઓળખ
 (એનો ઘાટ કાટખુણા
 જેવો હોય છે ખાટ
 કાટખુણા કહેવાય છે)

વખત ન લગાડ=દીધ

નહિ કર

ઓળારો=હથિયારો

મોહારવા=ખૂમ પાડવા

સાર.

અભણ માણસ ભણે

લાને જાદુખર જેવો

સમજે છે. તેથી હંમેશાં

તેને તામે રહે છે

માટે દરેક માણસે વિદ્યા

મેળવવાને પ્રયત્ન કરવો.

ભાગ ૨.

પાઠ ૩૮.

બહાદુરી=જોરાવરી

વહેણ=પાણીનું વહેવું

તે; પ્રવાહ

ખંડેર=ભાંગેલી ધમારો.

હજી=હાલ સુધી

ચીરે=ફાડે

નમુના=નકલ

ભાટ=કવિતા બનાવી

ખરા મોટા વખાણ

કરનારી એક જાત

પરડી=સુરત બિલામાં

કરખો છે

ઓળગી=વટાવી

વલસાડ=સુરત બિલામાં

કરખો છે

સપાટ=સરખી

ટાય=કપડો ભાગ;

મથાળું

શિખર=ટાય

મુસ્કેલ=અધરું

ચઢાવ સીધો હનો=

ચઢાવવાનું સીધું હતું

કુંડ=છોથી બાધેલો ઝરે

પુરજ=સ્થિતિનો હંચો

ગેળ પહોળો ભાગ

પ્રવાહ=રેલો; વહેણ

તળેટી=પર્વતના મૂળ

આગળની જગા

ખીણુ=મે પહાડ વચ્ચેની

જગા

હાર=એળ

પગથી=પગે ચાલતાં

પડેલો રસ્તો

રમણીય=મનોહર; સુંદર

સપાટાખંધ=અક્ષતી

નકશો=ગામ, દેશ કે

શહેરનો ચિત્રેલો નમુનો

આકૃતિ=ધાટ; આકાર

સાર.

અવલોકન કરવું અને

પછી તેવો ધાટ બનાવવો કે જેથી જોએલું

ખરાખર ધ્યાનમાં રહે.

પાઠ ૩૯.

ખોડા=ઝાડપાન વગરના

ભેખડો=પથર કે મા-

ટીના મોટા ટેકરા

દેવકી ઉનાઇ=સુરત બિ-

લામાં વાંસલાની પાસે

ઉના પાણીનો કુંડ

છે તે મામ

દેવસ્થાન=હોટલ; દેવળ

સારી=ફળદ્રુપ; રસાળ

પડખોપડો

ઉપરી=કુલી; ઉંચી યજ્ઞ

પીગળેશો=મરમીથી

પ્રવાહી રૂપ થએલો

ઉપસેલો=કુંચો આવેલો

ઉપયોગી=જરૂરના

સાર.

આ પાઠથી કુદરતનું

જ્ઞાન થાય છે.

પાઠ ૪૦

ધોધ=કુંચેથી જોસઅધ

પડતું પાણી

ધસડી=તાણી

સરિતા=નદી

તરુ=ઝાડ; વૃક્ષ

ચરતાં=ધાસ ખાતાં

મેળાપ=મુલાકાત

વહેળો=નાની નદી

ખડક=પાણીમાંના ટેકરા

ચમકારો=જ્વલકારો

પચી જાય છે=નીચે

ઉતરી જાય છે; સમાપ્ત

જાય છે

શક્તિ=અળ

કુદરત=ખારીક દીવા

મુખ્ય=નદી દરીઆને મળે

છે તે જગા

મેટ=ચારે બાજુ પાણી

ને વચમાં જમીન

હોય તે

નીરે=જળથી

તીરે=કાંઠે

ચિત્રવિચિત્ર=જનત જન

તના; તરફ તરેહના

કિનારે=કાંઠે

નિશ્ચય=નક્કો

પિછાણીએ=સમજાવે

પાઠ ૪૧

ખલાસી=વહાણુ કાંક

વાનો ધંધો કરનાર

અહોળો=ધણે મોટો

ખાર=ખારો

ભરતીઓટ=નદી ખાડી

કે દરીઆમાંના પાણીનું

ચઢતું તે ભરતી; ને

ઉતરી જવું તે ઓટ

મોળાં=છોળો

કાડીઓ

શંખલા } દરીઆપ્રા

છીયો } =ણીઓને ર-

હવાના ધર

પાઠ ૪૨

હજુરો=તાપી નદીના

મુખ આગળ હવા

ખાવાની જગા છે.

મછવે=નાની હોડી

ભૂગોળ=પૃથ્વીનો ગોળો

ભૂગોળવિદ્યા=પૃથ્વીના

ગોળા વિષેની વિદ્યા

ટહેલ=વહાણુનો મુખ્ય

ખલાસી

માહીતી=ખબર

પુરતી=જોષએ તેવી

મગીખા=મગ જેટલી

નાની

નિશાની=એધાણી

સૂશિર=જમીનની અણી

લાંબી વધીને દરીઆ-

માં ગએલી હોય તે

ધુસે છે=પેસે છે

અખાત=સમુદ્રનો કાંટો

લાંબો વધીને જમીનમાં

ગએલો હોય તે

કપસાગર=પહોળા મેંનો

અખાત

કાપ=પાણીમાં ધસાણ

આવેલો કાઢવકચરો;
અગુ

ખાંડે છે=કરે છે
દીપકદપ=જેની ત્રણે બા
જીએ પાણી ને એક
બાજી જમીન હોય તે
ક્રિયા=કામ

સામુદ્રધુતી=મે મોટા પા
ણીના ભાગને સાધનારો
પાણીનો નાનો ભાગ
પાઠ ૪૩

કારીમર=સુથાર, લુહાર
કુંભાર, વણકર વગેરે
કામ કરનાર

વાટ=પૈંડાપર ચઢાવેલો
લોખંડનો પાટો

તાણાવાણા=વણવાની
સાળપર જે ઉભા દોર
રાખવામાં આવે છે તે
તાણો, અને આડા દોર
રાખવામાં આવે છે તે
વાણો

દેસાઇ=જીરદાર; વત
નવાળો

વસવાયા=સુથાર, લુહાર

વગેરે ગામની વસ્તીનું

કામ કરનાર લોક
આરા=પૈંડાની વચમાંના
ફરતાં લાકડાના કકડા
વાંસલો=સુથારનું લાકડા
ધડવાનું ઓળર

ટકાઉ=મજબુત
ધમણ=વા ધૂંકવાનો
સચો [મારી

તણખા=સળગતી ચણ
ચોપાસ=ચારે બાજી

સજ્જડ=સખત
ચાકડો=લાકડાના પૈંડા

જેવું કુંભારનું ઓળર
લોંઘા=લચકા

કાસ=ગાઉ
ફાળકો=કામડીના જે

પાટપર કાંતેલું સુતર
વીંટાળવામાં આવે છે તે

તાંતણા=તાર
ખાદી=દોડી

ખોળાઉં=ખોદાનું કપડું
જામમ=પાથરવાનું રંગ

ગીત મિલાનું

પાઠ ૪૪

ગામ=જેમાં થોડાં ફળીયા
ને થોડાં ધર હોય તે
શહેર=જેમાં છોખધ ને
હારખધ ધર હોય અને
સારાં સારાં ખજાર હોય
તે

ધુટી=રજ
મિલ્લીદંડા=મોઘ દંડો
દંડો=મિલ્લી હડાવવાની
એક હાથની લાકડી

તાલુકો=પરગણું
વળવાનો=ફરવાનો

દહાડો વળવાનો=ફાયદો
થવાનો

રાગ=કબરો ઉપર બાં
ધેલાં મકાન

મસીદ=નિમાજ પઢવાનું
ઠેકાણું

કાતરકામ=પતથર કે
લાકડામાં કાતરેલું
ચિત્રકામ

ટપાલ ઓફિસ=પોષ્ટ
ઓફિસ

ખજાર=કાઠ

કારીગરી=કીસખ; બ-
નાવટ; હુન્નર
વરાળથન=વરાળના જો-
રથી ચાલતો સંચો

પાઠ ૪૫

કારકુન=લખવાનું કામ
કરનાર

ખૂટતા=જોષ્ટતા

નાયક=સિપાઇની ટોળી-
નો ઉપરી

રસીદ=પહોંચ; પાવતી
કોથળી=થેલી

છરી=શીતળા કાઢવાનું
ઝોળર

કાચતો=કાણા પાડી ચેપ
મૂકતો

ચેપ=૫૩; રસી

પગાર=દરમાથો

કચેરી=ઝોડિસ

મુખી=તલાટી

તગાવી=સરકારે ખેડુતને

બ્યાળે ધીરલાં નાણાં

મહેસુલ=જમીન ખેડવા

બદલ સરકારને ભર-

વાના રૂપીઆ; જમીન

વેરા

હદ=સીમા; મર્યાદા

ફેરણી કારકુન=તાલુકાના

ગામેની સીમમાં ફર-

નાર કારકુન

હવાડો=કુવા નજીક ઢો-

રને પાણી પીવાને

માટે બાંધેલો કુંડ

દુરસ્ત કરાવવું=ભાંગેલું

સમરાવવું

ઝોવરસીયર=બાંધકામ

ખાતાનો અમલદાર

ફાજદાર=તાલુકાના પો-

લીસનો ઉપરી

મુકરમ્મે=કેસ

સાક્ષી=જુઆની

અવલકારકુન=મામલત-

દારના હાથ નીચેનો

પહેલો કારકુન (ચડ)

કલાસ માછરટ્ટો)

જમાદાર=ખેતણુ ગેટનો

ઉપરી

રજુ=હાજર

સખતી=જોરજુલમ

તિજોરર=તિજોરીનો

ઉપરી

શરાફ=રૂપીઆ લેવા આ

પવાનું કામ કરનાર

નોંધવાનું=લખવાનું

ખત=દસ્તાવેજ; લેખ

હવાલદાર=પોલીસ પટેલ

ના હાથ નીચેનો

હલકા પગારનો

સિપાઇ

હવાખાનું=ધરિપતાલ

શીતળા=સૈયડ; કાકા

બળીઆ

પાઠ ૪૬

ખાંત=ધણા બિધા, ઝેજ

નિસ અને સંરથાન

મળી થયેલો ભાગ

બિલ્લો=ધણા તાલુકા

મળી થયેલો કલેક્ટર

ના તાબાનો ખાલસા

મુલક

તાલુકો=ધણા ગામ મ-

ળીને મએલા ભાગ

વિભાગ=ભાગનો ભાગ

કલેક્ટર=બિધાનો મુખ્ય

ઉપરી; બિધાનો મુખ્ય

અમલદારે=અધિકારીઓ

દેખરેખ=તપાસ

ધંજનેર=આવકામ ખાતાનો વડો

મુલતવી રાખવું=થોડા વખત સુધી નહિ વસુલ કરવું તે

મામલતદાર=તાલુકાની જમાખંધી વસુલ કરનાર અમલદાર
સંમતિ=મંજૂરી; પરવાનગી

વહીવટ=કારભાર
મુખાકારી=આરોગ્યતા
ધરપેકટર=તપાસણી કરનાર અમલદાર

મુન્સફ=સબજજ કામચનર=વિભાગનો ઉપરી અમલદાર;
લેણદેણ=લેવું દેવું

પાઠ ૪૭

તીડ=અનાજ ખાઈ જનાર એક માતનું પક્ષી

પાઠ=મોલ

ડેપુટી=મદદનીશ

આશા=ઉમેદ

મલામણુ=સફારસ

હાલ=હમણાં

શોધવા=તબવીજ કરવા

નિરાશ=નાઉમેદ

પરીક્ષા=તપાસ

બીના=ખામત; હકીકત

રેલ=પૂર

પરવાનગી=છુટ; રજા

હથિયાર=ખંડુક; તરવાર

વગેરે

છુટ=રજા; પરવાનગી

કન્યાશાળા=છોકરીઓની

નિશાળ

નાલાયક=નહિ ચાલે

એવો

ખુન=મારી નાખવું તે;

ધાત

જુમાની=સાક્ષીએ કહે-

લા બોલ

લા બોલ

જાગ ૩.

પાઠ ૪૮

નાળું=પાણી જવાનું

મરનાળું

મૂળ=નદી જે ઠેકાણેથી

નીકળે છે તે જગા

ડહોળું=કાદવવાળું

ચિકાર=મેલ કાઢે ભરપુર

ઝરણુ=જમીનમાંથી પુટ-

તી પાણીની સેરા

ખરફ=ટાઢથી ઠરી મએલું

પાણી

ઠરી=જામી; અંધાઈ

થીજીતે=ઠરીને

ધટ=ખડો

કરચો=ઝીણા કટકા

હિમ=કાર

બાફ=વરાળ

કિરણુ=સીધી લીટીમાં

પડતો પ્રકાશ

ડીપાં=ફારાં

રાક્ષણ=ઠંડીના જોરથી

પડતું પાણી; હિમ

આટકીએ=થોભીએ

પાઠ ૪૬.

દેવતા=અગ્નિ

ચક્રમક=એક જાતનો

પાથર

વા નાખીએ=વીંઝીએ

મીલ્યમતી=મીલ્ય સાથની

વાટ

હરી જય=હોલવાય

શુભળાય=૩૫૪

અંભારા=સળગતા

કાચલા

કુંકણી=દેવતા કુંકવાની

વાંસની ભુંગળી

ગતિ=લીલચાલ

તાળે=ચોક્કો

જેત=અળતું; અડકા

દવ=અંગલમાં લાગેલી

આગ

પાઠ ૨૫.

મિહાષ=મળ્યા પદાર્થ

કંગાળતો=કાચર થતો

પુખળ=પણું

સ્વચ્છ=ચોક્કું

તાળ=તરતના

કણી=રજકણ

દમલા=દમ

મીઠું=લૂચ; નીમક

એસ્વાદ=સ્વાદ વગરની

આરોગ્યતા=સુખાકારી

આરીઆ=ચીમડાના

કકડાને મીઠાના પા-

ણીમાં બોળી સુકવી

ખતાવેલા તે

જીવ=જીવતા

અગર=મીઠું પાકે તે

જગા

જીઆળ=પાણીનું ચ-

હવું તે; ભરતી

તરી આવે છે=વિપર

આવે છે.

સિંધવ=મીઠાની એક

જાત

જથાખંધ=ધણુંજ

દેશાવર=પરદેશ

મોળી=રીક્ષી

સાંભરી લઈ=હિસરડી

લઈ; એકી કરી

સાર.

માણસને પહેરે નંબરે

દવાની; બીજે નંબરે

પાણીની, ત્રીજે નંબરે

ખોરાકની, અને ચોથે

નંબરે મીઠાની - જરૂર છે

મીઠું સ્વાદમાં ખાઈ છે

છતાં મીઠું કહેવાતું

કારણ એ કે તે ખોરાકને

સ્વાદવાળો બતાવે છે.

પાઠ ૫૨.

મૂળરંગ=પ્રથમનો રંગ

આંચ=ઝાળ

ધરી=પકડી

મજરો=ફૂલનો માથામાં

લાલવાનો તોરો

કિડાડવા=અદલવા

ગંધક=પીળા રંગની ઝટ

ભાંગી જાય એવી

વસ્તુ

મતલબ=અર્થ

ખાસ=ખસૂસ; જરૂર

ખરડ=ઝટ ભાંગે એવી

ચુરેચુરા=જુકેજુકા

ભડકો=ખળતું
વિરમય=નવાઈ
ઝાળ=આથ
ઝાંખું=શીકું; તેજ
વગરનું

સાર.

મધકમાં રંગ કિડાડ
વાનો ખાસ ગુણ છે.

પાઠ ૫૨.

ફટકડી=ઐક જાતની તુરા
સ્વાદની વસ્તુ

પાસા=ખાણુ

હાર=કાઠો

પહેલદાર=પહેલવાળી

પાસાવાળી

ઝાખ=મરજી; કમ્પા

કાના=કોરણો

ખરખચડી=ખાડા ખ-

ઝોચીઆં વાળી

કીમતી=મૂલ્યવાન

જુમ્મર=કાચનું કે કા-

તુનું ઝીડ

અફાળી=પટકી; પછાડી

અફીક=રંગીન ચળકતા

પત્યરની એક જાત

ઝવેરાત=હીરા માણેક

વગેરે રત્ન

લોલક=લટકણુ

પાઠ ૫૩.

કાદાળી=જમીન ખોદ-

વાનું ઝોળર

સમી=દુરસ્ત

ભટ્ટી=ધાતુ પીગળાવાને

ચુલો

પાનું=ફગ

ઝેરણુ=ચુહાર સેની વ-

ગેરે જેનાપર ચૂકી

ટીપે છે તે ઝોળર

ટીપીને=ધડીને

સીધુ=પાસરૂં

નળીઓ=જુગળીઓ

કોર=લોખંડ કે લાક-

ડાની થાળ

ખીટીઓ=ખુટીઓ

પોલાદ=ખરૂં ભોદું

ચખુ=પટાદાર છરી

ધડતર=ધડીને બનાવેલું

રવેજ=માળનો બુલતો

ભાગ; ગોખ

ધા કર=ટીપ

કરવત=લાકડા વહેરવાનું

હથિઆર

રફ=પેચવાળો ખીલો

કાનસ=રેતરડી

નકર=સંગીન

પાધરૂં=ખહારોખહાર

પાઠ ૫૪.

ઇદ્રિય=જરીરના જે ભાગ

વડે કામ અથવા

ભાન થાય છે તે

(જેમકે આંખ, કાન,

નાક, જીભ, ચામડી,

હાથ, પગ, મોં,

ચુલા, ઉપરથ)

મુખ્ય=મોટા

સોપારીનાં ઝાડ=સો-

પારણુ

ચોટી=વળગી; ખાત્રી

ચોપી=ચૂસી

ઝેકાફું=ઝેક

હરપન=પેદા

અંગ=ભાગ; અવયવ

અગત્ય=જરૂરનું

છિદો=કાણું

ખ્યાલ=અટકળ; કારણ

ખારીક=સૂક્ષ્મ; ઝીણું

સાર.

ઝાડના મુખ્ય છ અંગ
છે. મૂળ, થડ, પાંદડાં
ફૂલ, ફળ, ખી પહેલાં
ત્રણ ઝાડને જીવાડનાર
અંગ છે.

પાઠ ૫૫

ચીકણું=ચિકાસવાળું

તાડી=ખાટો નીરો; ખ

જુરી કે તાડનો રસ

કહોવી=વલોવી

સીસાપેન=પેનસીલ

થટ=ધાડું

છેલ=કાણું; વેલ

ગુંદર=ઝાડનો ચીકણો રસ

ઝરપેછે=ધીરે ધીરે વહે છે

આરપાર=આળુઆળુથી

પેલી ખાળુ

નીરો=ખજૂરી વગેરેનો

તરતનો ઝરલો રસ

થોર=થુવેરીઆ; કાંટાનું

ઝાડ

ખરસાણી=થુવેરની ઝેક

જાત

આંકડો=ઝેક જાતનું

ઝાડ (એના ફૂલ હતું

માનને ચઢે છે)

ઉપવાસ=ભૂખ્યા રહેવું તે

સામુચોખા=વાંસીઆ

ચોખા

છાલ=છોડા; ચામડી

રેસા=તંતુ; તાર

ગળણી=ગાળવાનું ઝીણું

કાણાવાળું વાસણ

હલકા=જલદી પચે એવા

પાઠ ૫૬

સુખળા=કુંડા કે કંડીની

ખાળુએ સોયા જેવું

હોય છે તે

મુલક=દેશ

ખરછટ=ઠણ ને ખર.

અચડું લાગે એવું

ખાફે=ગરમ પાણીમાં

પકવે

હવાલો=તારની ચારણી

ચાળણ=ચાળતા ખાકી

રહેલો ભાગ; થુલું

આયો=ચઢીને ખાડું

ચએલું ખાર

લેપરી=પટ્ટી

શુમારે=આસરે

કુંડી=નાનું કુંડું

ઉંખી=ધઉંની કંઠી

પોટીસ=ગુમડાં વગેરે

દગ પકવવા માટે ધઉં

અળસી વગેરેના લોટ

ની બાજીને લુગડી

કરવામાં આવે છે તે

ખાંચ=ખોમણ

ઘઉંખાની=પીળા પોચા

ફૂમસો=કુંડા પણ ભરાઈ

વાજીઓ=ઝીણા કાળાશ

પડતા

પોટો=ધોળો હુમસો

કાટ=ભાગ

પ્રતિકારક=જોર આપ-
નાર

થુલું=ભુલું; ચાળણ

ઝાટકીએ=ઢેલણીએ

રવો=ઝીણો દણાદાર

લોટ

જખમ=ધા

સાર.

અનાજની પરિક્ષા તથા
તેનો ઉપયોગ સમજાય
છે.

પાઠ ૫૭

બગીચો=બાગ

હાંડી=વચલી નસ

સોંકડું=નાતું

ગંજી=રમવાનાં પાનાં

માફક=પેટે

કમળ=તળાવમાં થતું

એક જાતનું ફૂલ

જૂથાળધ=સામટું

દાંતા=અણીવાળી કોર

ચુલ્લમોર=એક જાતનું

ફૂલનું ઝાડ

કળી=વગર ખીલેલું ફૂલ

ચુંટી=તોડી

થોકડો=જથો; જુડો

અળવી=અળુના પાંતરો

કુંવાર કુંવારનો છોડ

અમથીઓ=અમથીઆ

નું ઝાડ

પાઠ ૫૮

પતંગીડિં=એક જાતની

સુંદર પાંખવાળો કોડો

જીવજંતુ=નાનાં જીવડાં

પારખું=ખાણું

ખુમસુરત=દેખાવડો

ખીલફૂલ=સમુજગી

વૈનરી=વેઠ કરનારી

બદલવી=ફેરફાર કરવી

ધ્રુવળ=પેટે ચાલનાર

કીડા

પુડા=મધમાખીનું ઘર

અવતાર=એકરૂપ બદલી

ખીજરૂપમાં આવવું તે

હુમલો=હલ્લો

વંદા=વાંદા

જઠર=ખાવેલું પચાવ-

વાની કાથળી

માદા=પશુ પક્ષીમાં સ્ત્રી

જાત હોય તે

પાંખ=પર

અવસ્થા=દશા; હાલત

કોશેટો=લાંબી ગાળ દડી

નિરાંતવળી=નચિંત થઇ

કુડુંખ=વંચ; ઓલાદ

પાઠ ૫૯

ધેળાયા કરતો=વારંવાર

આવતો

સમડી=કાગડાન આકા-

રતું મોટું પ્રાણી

ચીરે=કાંડે

કરાડી=સુકાએલા ઓડની

કાખતી; સહા

ગરદન=ડોક

ખાઉંવરા=ખાતાં ધરાય

નહિ એવા

કોહેલું-સડેલું

નહેર=તીણા નખ

ભાજોળ=શહેર કે ગા-

મર્મા પેસવાનો દર-

વાળે

ભાથું=મુસાફરીનું

ખાવાનું

તીર=કામઠું

ધસારાબધે=ઝડપથી

નજર=નીચા

સરી=લપસી

અધારા=ચકર ફેર; તંબર

ઝીંધ=કાડી ખાનાર

ગોઠું પક્ષી

દોળાવ=દાળ

મળે છે=હતારી દે છે

કમકમાટ=ચીતળી

આર.

કપર ને પ્રાણીઓ

ખનાવ્યા તે આપણા

સુખને માટેજ ખના-

વ્યા; માટે પરમેશ્વરને

પાઠ માનવો.

પાઠ ૬૦.

દોહાદોહ=નાસાનાસ

કુમળી=નરભાજવાળી

પીઠે=બરડે; વાંસે

મુઝવાળી=મુમખા

જેવા વાળવાળી

ઓડાં=ઓતરાં

કાતરી=કાપી

કક્ષા=પુળા

ઠેકડા=કુદકા

અપકાદાર=શોભિતા

સુંદર=પ્રુખસુરત

બદન=જૂઝૂક; અંમ

રમુજ=આનંદ

વલવભાટ=હસીને નહિ

એમવું તે; વલોપાત

મર=આવો

કુંપળ=ફણગો; અંકુર

રાક્ષી=ખતે ખાણુપર

અકેકો અણીશર દાંત

હોય છે તે

રેવાટી=ઝીણા બાળ

ચપળ=ચાલક

અવાજ=સાદ

ખાતડી=ખૂતી

દુરમન=જનુ

બચાવ=રક્ષણ

ચકાર=ચપળ

પોલાણુ=પોકળ: ભાગ

મુમખો=મથો

છત-આજ

ઝીંકણુ=ઝીંકે મંતુ

નજરે પડવું=દેખાવું

ખાસ કરીને=ખાણું કરીને

દૂરવું દૂર=આધે

તેજ=ચાલક

કૌવતવાળા=મજાળુત;

જોરાવર

ઉપરાઉપરી=એક પછી

એક

કાળ=કુદકો; જળમ

મટ=મડી

સુમડો=રતાશ પડતો

રહેણાણું=વાસ; રહેવાનું
ઠેકાણું; મુકામ [વખત
સમીપમાં=દીવાળીનો

પાઠ ૬૧.

હટે=દૂર જાય; ખસે
પંજન=પાય આંગળાં ને
હથેલી જેટલા કાંડા
લગીને ભાગ
માન=આખર; મોટાકા
પુઢીહલાવતો=પૂજાવતો
ફરી વળ્યા=વીટળાયા
સરત=હાર; છત
ખખેરી=ઝાટકી
લટકતી=લખડતી
લાળ=ચીકણું થુંક
મથકું=દોર
ભરોસાદાર=વિશ્વાસ
મમતાળુ=માયાળુ
તાબેદાર=તાબે રહેનાર
પત કરતી=લેખતી
ભાવ=ધ્યાર; હેત

પાઠ ૬૨.

સગાં=કુટુંબી

નજો=ધુંટીયા પાટલી
સુધીનો પમનો ભાગ
ચહેરો=ધાટ; મોની
શિકલ

બળવાન=ભેરાવર
પકકું=પહોચેલું; પેક
ભમે=ભટકે; રવડે
સવાલ=પ્રશ્ન
ટટાર=સીધા
અણીપડતાં=અણીવાળા
દેખાવ=શોભા; ભરાવ
બરછટ=કરકરા
ખમાસું ખાય છે=આ-
ળસ દૂર કરે છે
ડાચુ=બડચુ
વિકરાળ=બિહામણું;
ડરામણું
છાતીવાળું=હિંમતવાન
કુમલો=ધસારા
કુકડી=ટોળી
બદામીદં=બદામના રંગ
જેવું

કુરાશ પડતી=કુરાશપર

પાદર=ગામના ગ્રામીણ
બહારની જગા
કિકીઆરી=ચીસ
ખંધુ=લુચ્ચું
ભારો=ગુચ્છો
ખોળ=શોધ; તપાસ
દરાખ જેવાં=ગળ્યાં; મીઠાં
વાઠ=શેરડીનું ખેતર
સતાવવું=દુઃખ દેવું;

પાઠ ૬૩.

નુકસાન=ખમાડ
કીકી=આખના ડોળાની
વચ્ચેનો ગોળ કાળો
ભાગ
ચીરં=ફાડું
ધુરકવા=ડોળા કાઢવા
પડખે=પાશુએ
ખાતર=ખાટે; વારતે
પજવો છે=હેરાન કરેછો
કોઠી=નાનો કોઠાર
સહેલાઈથી=સોડામહેનતે
ગાંખા=થોડા
શોભા=દેખાવ

જાન=સમજ
 ઘેર=વણું મિહામણું
 ખખર=જાણુ
 મ્યાન=નરવારનું ધર
 કરકરી=ખરખચડી
 છોલી=ફેતરાં કાઢી
 હુપયોગીપણું=જરૂરિ-
 આત
 મુશ્ક=પાડ
 કાસળ કાઢવું=જડ મૂ-
 ણથી નાશ કરવા
 મહેરબાની=દયા
 પાઠ ૬૪.
 વાપણું=વાપની માદા
 ચળકે=જળકે
 બો=ખીક
 ચાખેલ=સ્વાદીઓ
 દીપડે=વાધતી જાતનું
 પ્રાણી
 સિંહણું=સિંહની માદા
 અજાયબ=નવાઈ
 ધ્યાન=ચિત
 અગ્નિ=દેવતા
 વાળ=કેસવાળી; થોડા કે

સિંહની પેઠેપરનાવાળ
 ડેવણું=હડસેથી શકાય
 તેવી
 હેરાન=દુઃખી
 હુધુવાટા=ધુ હુ કરતો
 અવાજ
 મજના=સિંહનું બરા-
 ડવું તે
 ધૂજતાં=કાંપતાં
 ભયંકર=ખામણા
 જોસ=માંસ
 ડેકાણું=નિયમ
 વરતી=વાસે; રહેકાણું
 ચાંદા=ગાધા
 આંતરે=ઘેરે; કબજે કરે
 પાઠ ૬૫.
 જોકળગાય=પરમેશ્વરની
 ગાય
 કરોડ=વાંસાની વચમાંનું
 હભું કાડકું
 દવાશાળા=દસ્તિનાશ્ર
 દવાખાનું
 હાપિંજર=હાડકાનું
 ખોખું

દિવાલ=ભાંત કરો
 ડાંગુનું=સટકાવું
 મિહામણું=કામણું
 મરદન=મોચી
 પાંસળી=પાંસા પરની
 કાડકી
 ખેડોળ=કદાપુ
 બરાફ=મરેણું
 ખેશક=નકકી; ખચીત
 કૌવત=જેર; બળ
 અવયવો=ભાગો
 ખોપરી=મગજનો દાખડો
 મગજ=ખોપરી માંહેનો
 નરમ ભાગ
 ફેફસાં=દમ ભરવાની
 કાચળી
 હૃદય=સોહીની ટાંકી
 થાપો=કુટાતી પાસેનો
 જાગતો ભાગ
 ટુકડો=દમ ભરવાની
 કાચળી
 સંરક્ષણું=સારી સંભાળ
 રેસા=તાર; તાંતણું

સંક્રામ્ય=સંક્રામ્યા
 ગ્રાહ્યો બાહે છે=ગ્રે
 ઠેકાણે ગ્રેહો બાય છે.
 સ. ૧) માંસપેસી થેની
 બનેલી છે? ૨) હાડકાંની
 જરૂર શા માટે છે?
 સ. ૩) લોચામાં કયો
 યુષ્ઠ છે કે જેથી તે
 લાંબા દુઃખ થઈ શકે છે?
 સ. ૪) શરીરમાં કેટલાં
 હાડકાં છે?

પાઠ ૬૬.

ત્વચા=ચામડી
 સંવાળી=લીસું
 ઉપસી=ઉંચી આવી
 દરદ=દુઃખ
 નિશાધી=એધાણી
 અડકે=છેડે
 અમાતું=સહન થતું
 બેળાઈ=ઉપલું પડ
 હેઠળ=નીચે
 રેખા=રેખા
 ગરમ=ફાણું

જેંડા=જેંડીને નર
 કુદગતી=માણસનું કરેલું
 નહિ ને: પથરનું બના-
 વેલું તે
 હાંકણુ=પર: ૫૩
 રક્ષણુ=સંભાળ; અચાન
 લીમું=લીમણું
 ગોઝરસવિકારની ગાંઠ
 પડ=પોપડો
 ખરી પડે છે=જતી રહે
 છે; નીકળી ગય છે
 રૂઝતા ગય=રૂઝ આવતી
 ગય
 લડું=જમરી
 આળુ=જરા અક્રમથી
 પછ દુઃખાય તેવું
 ભોકે=ધોતે; ધાલે
 ખાલ=ચામડી; ત્વચા
 ગોસીકું=નાનો તકીખા
 દાખલો=ઉદાહરણ
 મલેક=ગોસીમાં કે ગોદ-
 ડાને ચઢાવેલું પડ
 સદમદક=નાનીચીજને
 મોટી રેખા=નાર

અસંખ્ય=અમણિત;
 ધણાજ
 સ. ૧) શરીરનું હાંકણુ
 કયું? સ. ૨) ચામ-
 ડીનો ઉપયોગ મહો.
 સ. ૩) ચામડીમાં કેટલા
 પડ છે? સ. ૪) એ
 પડનો ઉપયોગ સમ-
 ખલો, સ. ૫) કઈ
 જગાની ચામડી જડી
 હોય છે? સ. ૬) ગ્રેહ
 દાખલો આપી ચામડી
 ની રચના સંભળાવો.
 સ. ૭) જેના શરીર પર
 વાળ વધારે હોય તેની
 ચામડી કેવી હોય છે?

પાઠ ૬૭.

ટકોરા=આંગળી વાળી
 નખથી ઠોકવું તે
 ટકે છે=નભે છે; ચાલે છે
 પહેર્યા=ધાર્યા
 બીકે=ડર; ભો
 કાયળી=ચેકા

૧૨૫૫=૭૫૫ રહેવાયું
 ટાંગી=લટકાવી
 રાંપી=ચામડું સાફ કર-
 વાનું મોચીનું ઝોઝર
 ક્રમણુ=નરમ
 સુરત=તાપી નદીને કામે
 કઠિ સહેર છે.
 તળાઉ=નીચેનો ભાગ
 ખાસું=મજનું; સારું
 તરડે=તરડ પડે; ચીરા
 પડે; કાટે
 કમાવેલું=પકવેલું
 ચમારવાડો=જ્યાં ચમાર
 લોકો રહેતા હોય તેજગા
 વાસ મારતી=મધાતી
 જીન=ધોડાની પીઠ પર
 નાખવાની ગાદી
 મસક=પાણી ભરવાનો
 ચામડાનો કોચનો
 સ. ૧) ચામડામાં કયો
 ગુણ છે કે જેથી પાણી
 અંદરથી બહાર નીકળી
 જતું નથી ? સ. ૨)

જોડા પહેરવાથી શો
 લાભ ? સ. ૩) ચામ-
 ડાને કેળવવાની રીત
 કહો. સ. ૪) ચામડાની
 કદ કદ ચીજો થાય છે ?
 પાઠ ૬૮.
 જિન=ધોડાના વાળ
 વાંકડીઆ=ગુચળી વાળા
 ટકાઉ=મજબુત
 સાચવી=સંભાળી
 દુઆ=ગીણાં જીવડાં
 દૂંધ=ગરમાવો
 ટોરઠાંકર=અળદ ધોડા
 વગેરે
 ઝોટો=અળદને ઝોટાડવા
 માટે સીવેલું કપડું.
 ગરમાવો=દૂંધ; ગરમી
 ઉતર્યા=પૂરા થયા; ગયા
 માંસડી=પોટલી
 કાંતવું=લાંબા દોરા કાઢવા
 જીઠવેક=કડાકુડ; માથાકુટ
 ભરાઉ=પાસે પાસે
 વારકુટ=જોડાટ; કંમર
 સુધીનો વગર ખાંધેનો

કપડો
 ઝખ્ખો=પગની પાતી
 સુધીનો કમલો; જખ્ખો
 કખખો=ખાંચ વગરનું
 બદન
 સ. ૧) ધોડાને ટાઢ કેમ
 વાતી નથી ? સ. ૨)
 ભરવાડ ક્યારે ઉતકાતરી
 લે છે ? સ. ૩) જિનનો
 ઉપયોગ કહો. સ. ૪)
 જિનનાં કપડાથી ટાઢ કેમ
 વાતી નથી ? જ. ૪)
 શરીરમાંથી ગરમી નીક-
 ળી જવા પામતા નથી.
 પાઠ ૬૯.
 આંગણું=પારણા આગ-
 ળની જગા
 તળાઉ=નીચેનો ભાગ
 બેજ=ચરદી
 સાગ=લાકડાની એકજાત
 વાડો=ધરની પાછળની
 ખુલ્લી જમીન
 ક્યારો=ચોરસ ખાડો
 રમખેરંગી=જુદા જુદા

રંગના
 ચોધડીએ=વખતે
 ઉમરણી=ભેંચ તથા આ
 યી હંચાઈ
 ખાસ=મણી જોઇને
 કુંભી=ધરના ઉમા
 આગ લાકડા બેસા-
 ડવા માટેની બેસણી
 છોલાણું=છોદેવરાવવીતે
 પરસાળ=ધરમાં પેસતાં
 પહેલો ખંડ આવ
 છે તે
 ઝોસરી=ઝોટલી
 દેશસર=દેવને રાખવાનું
 ઠેકાણું
 પૂજ=સેવા
 રસોડું=રાંધણી; રાંધ-
 વાનો ઝોરડો
 સરઘાવવું=છાપરા ઉપર
 કાગડાં બંધાવવા
 પાણિઆર=પાણીના
 બેડાં તથા ઝોળી
 મૂકવાની જગો
 કોઠાર=અનાજ ભરી

મૂકવા માટે લાકડાનો
 કે કાઢવનો બનાવેલો તે
 ધુમાડીઉં=ધુમાડો નીક-
 ળવા માટે બાંધેલું તે
 ઘેરાઇ=ભરાઇ
 વૈદના પગલાં ચતાં નથી=
 રોગ આવતો નથી
 જાજર=સંડાસ
 છોડી=ધરની પછાડીના
 તેવાં પડવાનો ભાગ.
 સીડી=નીસરણી
 દિવાનખાતું=ખેસવા લી
 ઠવાનો મુખ્ય ઝોરડો
 મોટાં=પ્રખ્યાત; નામીયા
 ખુબીથી=સફાઈથી
 વેલ=વેલા
 ખીટી=ખુટી
 તાકા=મોટા ઝોખલા
 મોખ=છાપરાની વચ-
 માંનું આડું લાકડું
 સામટી=વળી
 પકવાસા=છાપરાના સા-
 કટા સાથે જડેલી
 પાટીયાની ઝીંજો

કામડું=વાંસની બે ફાલ-
 માંની એક ફાલ
 છત=છાજ
 નરદમ=તદન
 કર્ખો=ઝોખ; રવેસ
 ખેલક=નકી
 સવડવાળું=મગવડ બ-
 રેલું; વગવાળું
 પાઠ ૭૦.
 ઝોળો=જથો; પડછાપો
 મટારી=ખેલ કરનાર
 છાયાચંત્ર=ઝોળાપરથી
 વખત જાણવાનું ચંત્ર
 સાધન=સાધન
 સ. ૧) અસલના વખ-
 તમાં. કડિયાળ હતા ?
 સ. ૨) અસલના લોકો
 વખત જા ઉપરથી
 જાણતા.
 પાઠ ૭૧.
 કડિયાળ=વખત જાણ-
 વાનું ચંત્ર
 મંડો=કડિયાળમાં આં-
 કા માંડેલો ઝોળ ભાગ

પ્રમથીઈ=નાની ઝોટલી

I=એક

II=બે

III=ત્રણ

IV=ચાર

V=પાંચ

VI=છ

VII=સાત

VIII=આઠ (૫+૩)

IX=નવ (૬+૩-એક)

X=દશ

XI=અગિયાર (૬+૫-એક)

XII=બાર (૬+૬-એક)

કુંડાળું=ઝોળચરકું

ખિનટ=અઢી પળ; સાઠ સેકંડ

ખાંતરે=છેટે

કચાન=પોલાદની પટીનું

ચુંકળું

સામટા=બધા

મધરાત=વચી રાત

મરખ=કિતાવળ

કુંચી=ચાવી

કેકલતી=કપડાતી

સ. ૧) પડીઆળખાં

કેટલા કાંટા હોય છે ?

સ. ૨) બને કાંટા સ-

રખા હોય છે ? ૨. ૩)

નાના તથા ગેટા કાંટા-

થી થું બધાય છે ?

સ. ૪) પડીઆળ બે-

તા થીખવાને માટે પ-

હેલાં થું ઝોળખવું

જોઈએ ? સ. ૫) ચંદા-

પર કેટલે સુધી આંકડા

માડેલા છે ? સ. ૬) ના-

નો કાંટો આઠપર હોય

સારે મોટા કાંટા કયા

આંકડાપર હોય છે ?

પાઠ ૭૨.

પડીકું=ખંડલ

સમનોળ=સરખું વજન

તોળવું=જોખવું

દાંડી=ત્રાજવા બધે છે

તે લાકડી.

ઝીંચવા=એક દિશા લ.

કડાપર ખીજ આડા

લાકડાની વચમાં સા-

લ બાધી બે છેડે બે-

સવાની રમત

મધ્ય=વચલા

સેજસાજ=જરા

ત્રાજવું=તોળવાનું

સાધન

પશ્ચુ=છામડું

છેતર્યો=હઝ્યો

પાખરી=સીધો

તોલ=વજન

સમાન=સરખો

યુક્તિ=તદબીર

ખાધ=નુકશાન

સ. ૧) આપણને ત્રાજ

ઝોળો ન ખજે તે માટે

ત્રાજવાની બાજતમાં

થી તપાસ કરવી ?

ત્રીજી ચોપડીનો

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

સાગ ૩ ત્રણ આના,

પાઠ ૭ કવિતાની સમજણ

આપણી આજુબાજુએ ગગનમાં અને મનમાં પરમેશ્વરનું તેજ છે. પાસ અને યાસની પાસે પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે. (૧) ભોંયમાં પેસીને ભોંયરામાં કાંઈ વાત કરીએ અથવા મનમાં નકારા (કાંઈનું જુદું કરવાના) વિચાર કરીએ તો તે પરમેશ્વર જાણે છે. (૨) રાત્રી સુકવાને માટે પરમેશ્વર વગરની કાંઈપણ જગા શોધીએ પણ પરમેશ્વર વગરની કાંઈપણ જગા ખાલી મળે નહિ, મતલબ કે બધેજ પરમેશ્વર છે.

પાઠ ૮ પરમેશ્વરની પ્રાર્થના.

અરે! દેવના પણ દેવ! હે જગતના બધી (પરમેશ્વર) હું તમને પજે લાગીને પ્રાર્થના કરું છું કે દયાળુ તમે અને દુઃખથી બચાવો હે ગરીબોના બેઠી (પરમેશ્વર) અને ફક્ત તારોજ આસરો છે. (૧) હે પરમેશ્વર તમે હંમેશાં દુઃખ મહાકનારા છો; બધાનું પોષણ કરનારા છો; તમે મારાપર કરોડો ઉપકાર કર્યા છે. હે ગરીબોના બેઠી (પરમેશ્વર) અને ફક્ત એક તારોજ આસરો છે. (૨) હું ગરીબમાં ગરીબ અને સમજણ વગરનો છું છું મારી કાંઈ પણ વાત તમારાથી અજાણી નથી; (મતલબ કે બધીજ તું જાણેછેજ) હે દયાળુ મારો યુનો માફ કરો, હે ગરીબોના બેઠી (પરમેશ્વર) અને ફક્ત એક તારોજ આસરો છે. (૩) અમે નાના છોકરાઓ હાથ જોડીને (કરગરીને) કહીએ છીએ કે હે પ્રભુ અમારી યુદ્ધ બધીજ જોઈજ છે, માટે મહેરબાની કરીને અમારી માગણી મનમાં લાવો; હે ગરીબોના બેઠી (પરમેશ્વર) અને ફક્ત એક તારોજ આસરો છે. (૪) અમે તે અમારા જે સગારહાલાં છે તે બધાં સરીરે મુખી (તંદુરસ્ત) અને જળમાં રહીએ, તમે અમને હંમેશાં સદાયુક્ત

આપજો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) અને એક ફક્ત તારોજ આસરો છે. (૫) એ તમારી જરાપણ સ્તુતિ કરી નથી, તેમજ આપના ગુણ ગાવાની (ભજન કરવાની) શક્તિ મારામાં નથી, તોપણ હયા લાવીને (મહેરબાની કરીને) સેવકના દુઃખ મટાડો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) અને ફક્ત એક તારોજ આસરો છે. (૬)

પાઠ ૧૬. સત્ય.

અરે મારે સત્યનું ધ્યાન કરવું અને નક્કી સાચું બોલવું કદાપિ ખોટું કામ કરવું નહિ, અને દુનિયામાં આભરથી પંકાવવા રહેવું. (૧) સત્યના ખીજથી સત્યનું ખોટું ઝાડ થશે; અને તેના લાભકારી સારા ફળ મળશે, સત્યથી ઝાડની નીચે માણસો આસરો લેશે, તેથી તેમનાં દુઃખો જતા રહેશે અને બધાં સુખ મળશે. (૨) દુનિયામાં બધાં કામ સત્યમાં (સત્યને આધારે) રહેલાં છે માટે અસત્ય કામ કરવાથી માણસ દુઃખમાં આવી પડશે જેમ સત્યથી સુરજનું તેજ ધણું પ્રકાશશે, તેમ કપટ અને નકારી બુદ્ધિ (સત્યની) ખીજથી નાશ પામશે (જતી રહેશે) (૩) કદાચ કોઈ કારણથી સત્ય ઢંકાઈ જશે (જહેરમાં આવશે નહિ) તોપણ આખરે સત્યનોજ પ્રકાશ થશે. મતલબ કે સત્ય ઉધાડું પડશે જેમ સુરજ કદી વાદળોથી ઢંકાઈ જાય છે. તોપણ તે પાછો ફરીથી ખુલ્લો થઈ પ્રકાશે છે, તેમ. (૪) સાચને નુકસાન નથી, (સાચું બોલવાથી નુકસાન થતું નથી) તેમ તેનો કદાપિ નાશ થતો નથી, માટે હંમેશાં સાચું બોલીનેજ દુનિયામાં જીવ મેળવવી, સત્ય ધણું દુઃખ નક્કી દાગે છે, સત્યના જેવું જોર ખીજનું નક્કી નથી (૫) સત્યમાં હંમેશાં ખરું સુખ રહેલું છે, એટલુંજ નહિ પણ સત્યથી પરમેશ્વર મળેા ખૂબ

મલે વળી સહ વગર ખીજે ધર્મ નથી, માટે સહથી સ્વર્ગ છતો
અને હ'મેઠાં ખુલ રહો. (૧)

પાઠ ૨૪ પશુઓનાં ટાળામાં તકરાર.

ચોપમાં બનાવરામાં એક વધિ પડ્યો, તેથી તેઓએ પોતે
સામસામાં સવાલ જવાબ કરવા માટે કચેરી બરી (બેઠાં થયાં) અને
હાં બધાં નર અને માદા બેઠાં એટલે ગાય—હું માય ગરીબડી
પડી એટલે મારા ગુણોની (ઉપયોગીપણાની) કદર કોણ કરશે ?
મતલબ કે કોઈ નહિ. મારાં વાછરડાં બિચારાં દૂધ વગર ટળવળે છે
અને દૂધ તો ખીજા ખાય છે; તોપણ મારા પર ચતા જીલમનો
પાર ક્યાં છે ? (ટક) (૧) કુતરો—હું વિચારુ પ્રાણી છું
ધણીતું અજ ખાધને મનમાં ટેક રાખીને તેના ખાધેલા લૂણનો
ખદ્દો વાળી આપું છું અને વળી રાત દિવસ સેવા પણ કરું છું
(ટક) (૨) ગધેડો—એવકુદ (અક્લ વગરના) માણસ
અને હશે છે, પણ સમજતા નથી કે ભાર કોણ ઉપાડે છે ? ભાર
વજન બીધે (પીઠપર ભરે) તોપણ વગર તકરારે હું ચાલું છું;
પણ કહો કે માણસો મારો ગુણ ક્યાં જાણે છે ? (ટક) (૩) ઘેડો
—હું શરીરે દુઃખ વેઠીને ચાકરી કરું છું અને કદાપિ હાર
(ખાવાનું) પણ ન ખાઉં, ધણીને પીઠપર બેસાડીને મુસાફરી કરું
છું તોપણ કહો કે કોણ મારી કાળજી રાખે છે ? (ટક) (૪)
ઊંટ—મુસાફરીમાં રસ્તો કાપવાને હું ધણી બાંખી મુસાફરી કરું
છું તોપણ કોઈ ધાતકી મુસાફર પાણીને માટે અને મારી
નાખે છે (રજામાં પાણી નહિ મળવાથી મુસાફર પોતાનો જીવ બચાવ-
વાને બિટ્ટને મારે છે કેમકે તેની પીઠપરના ઢેઠામાં પાણી ભરાય

રહેલું હોય છે.) છતાં પણ મરતાં મરતાં હું પરીપકાર કરું છું
 (ટેક) (૫) હાથી—નાળની અંબાડીનો આધાર મારાપર છે.
 (મતલબ કે મારા વડે અંબાડી શોભે છે.) મારાં પગલાથી સ્વારી
 સારી દેખાય છે, અને વળી દરબાર પણ શોભે છે. તેથી હું પશુઓમાં
 મોટો સરદાર છું (મતલબ કે પશુઓમાં હુંજ મોટો છું) (ટેક)
 (૬) બકરો—હું જરા પણ દુઃખ આપતો નથી. તોપણ
 માણસ મારાં માંસ ખાવાને તલપી રહે છે; તેથી હું અંડાળના
 હાથે કપાઈ મરું છું કહો મને બીન ગુનેહગારને ઇન્સાફ ક્યાં મળે
 છે? (મતલબ કે મળતો નથી) (ટેક) (૭) બગદ—મારા
 ભેરથી ખેડુત હળ-જમીન ખેડે છે મારા પર આખી દુનિયાનો
 આધાર છે; હુંજ સ્વારી કે વેપારનો, રોજનો ભાર ઉપાડું છું તોપણ
 મને જરા પણ આરામ મળતો નથી. (ટેક) (૮)

ગધેડો, બકરો, બગદ, હાથી, ઘોડો, તે ગાય એ બિચારાં પ્રાણી
 બીજાના ભરોસા પર અજ્ઞાય છે. વિશ્વમાં નહારા કામને માટે જે કે
 સરકાર સજ્જ કરે છે, તો પછી પણ પક્ષીને દુઃખ દેતાં પરમેશ્વર
 ગુસ્સે થાય નહિ? મતલબ કે થાયજ.

પાઠ ૨૭. જુઓ કે જંતુની જાતમાં કીડી પણ અનાજ એકદું
 કરે છે; અને બધી સાથે મળીને હંમેશાં હળીમળી દરમાં રહે છે.

પાઠ ૩૧. પક્ષીઓની ખુશાલી.

ગ્રહ તે છોડવાની ઠાળીઓ હાથે છે. અને પવન પાંદડાં હલાવે
 છે. શોભાયમાન પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં બેઠે છે. (મતલબ
 કે કબેલિ કરે છે) પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં પરમેશ્વરનું ખ્યાન
 કરતાં જંગલમાં ચેનબાજી કરતાં અને હંમેશાં ખુશીમાં ફરતાં

ટોળામાં હળીમળીને રહેતાં (એક બીજાને) મનની વાતો કહે છે. સુખીઆ પક્ષી હંમેશાં ઝાડ છોડવાની ડાંગીપર ડોળે છે (૧) કોઈ જંગલમાં ફળ ખાય છે. કોઈ દાણા ખાતા જાય. કોઈ ફળમાનો રસ ચૂસે છે અને કોઈ લીલોતરી ખાય છે. કોઈ લીલોતરી ખાય અને પાણી ઓવારે દોડી જાય, બધાં પક્ષીઓ સથે નહાય અને પછી પોતાને રસ્તે પાછા ફરે, સાંજે માળામાં બચ્ચાને સુખે જોઈલાં જોઈ સૂએ છે, સવાર થતાં પહેલાં હડીને દોડે છે અને કોઈ જંગલમાં ફળ ખાય છે. (૨) સારી રીતે જીલતાં ફળ અને જીદી જીદી જાતનો મેવો પરમેશ્વરે આપ્યો છે તે બધાં પંખીઓ હેતથી ખાય છે. વળી પરમેશ્વરે ખેતરમાં પુરેપુરો પાક આપ્યો છે તે મીઠો માલ મંડ્યા રહીને ખાય તોપણ ખુટે નહિ એટલો છે, તે ખાઈને હંમેશાં સંતોષ રાખીને દરરોજ ચોડખું પાણી પીએ છે, અને પોતાને ઠંકાણે આવીને નિરાંતે બેસે છે. ફળો સારી રીતે હાલે છે. (૩)

ઉદ્યમ ત્રિષે.

મહેનતથી માણસ એકલો હોય તોપણ હજારો માણસોને પાછળ પાડે છે, મતલબ કે પોતે આગળ પડે છે. મહેનતથી મરજી મુજબ પૈસા અને અનાજ મેળવી શકાય છે. મહેનતથી રાજની પદવી લેવી હોય તો તે કાંઈ આલે નથી મતલબ કે તે પણ મેળવાય છે; મહેનતથી દેવ અને રાક્ષસ તાબે કરી શકાય છે, મહેનતથી આપ-દાઓ તુરંત જતી રહે છે. મહેનત માણસો ધૂળમાંથી પણ સોનું શોધી કાઢે છે. અરે બાળકો ! તમે મહેનતને છોડો છો ફળ આપનાર મન બરાબર જાણો. મહેનતથી ધાર્યા મુજબ ધણો લાભ મેળવાય છે, તારું—આજસુ દોડી મહેનત કરવી.

પાઠ ૩૬ શ્રીષ્ઠ ઋતુનો મહિમા.

પરમેશ્વરની મોટાઈ અમે શ્રીષ્ઠઋતુમાં જોઈ લીધી. ઝાડની ઠંડી છાયામાં ફૂલ ફળને ખુશીથી હાલતાં જોયાં. (૧) કોયલ મીઠા સ્વરથી બોલતી હતી, તેથી આ આંખાનું ઝાઝ સાઈ દેખાય છે. જેમ જ-મીન (સુરજની ગરમીથી) ગરમ થતી જાય છે તેમ મોગરો (પોતાની) સારી વાસ ફેલાવે છે. (૨) આંખો—જંગલમાં અને ઝાડોમાં રમતી અને ખૂશ થતી વસંત ઋતુ મને (આંખાને) મોર આપીને રખડતી રખડતી ગઈ. પછી ગરમીની ઋતુ થઈ એટલે આંખાપર બહુ સારી કેરી આવી, તેને સારી લીલીછમ જોઈને માણસો (તે લેવાને) લોભાય છે. (૧) એ ઋતુમાં ધણો તાપ પડે છે, તેથી કેરીઓ ઝાડપર પાકીને ખરી પડે તે પછી રસદાર થઈને સારો કેસરીઆ રંગ ધરે છે. તે (કેરી) રસથી દુનિયાના લોકોનું મન પોતાની તરફ ખેંચતી તેથી કેરીની મજા મનમાં રહેતી (૨) કોયલ—જુઓ આ ગરમીની ઋતુમાં ધામ ધણો થાય છે. તેથી પક્ષી જીડીને જંગલે જંગલ ફરે છે (કોયલ) ટહુકાથી માણસનું મન મારા તરફ ખેંચું છું માઈ રહેઠાણ આંખાના ઝાડપર છે. (૧) હું મારા કાળા રંગના શરીરથી જોળખાઈ છું અને મારા મધુરા સાદ વડે વખણાઈ છું (હું માણસોને) ગાયનના સુર સમજાવું છું અને મનને મોહ પમાડે એવો બાગ ધણો મળવી મૂકું છું. (૨) મોગરો—જુઓ આ બાગ સફેદ મોગરાના ફૂલથી રૂપેરી હોય એવો શોભે છે. વેલ્લોઓમાં ખી-લેલી ઢળીઓ છે તેથી શરીરમાં સારી વાસ બરાય છે હું બહુ પાંખડીઓ ફેલાવી ઝારીના જેવો બન્યો છું બધા લોકોએ મને શ્રીષ્ઠનો ખીલેલો બાગિક મર્યો છે.

ધંદ્રમળ.

આંખો, કોયલ અને મોગરો એક હારમાં ગાય છે.

આંખો—કેરી રસદાર હોય તેજ સારી.

કોયલ—હું ઝીણા સ્વરને લીધે બધી વખણાઉં છું.

મોગરો—બટ મોગરાની માંડી સુગંધ છે.

બધાં કહે છે અમે સારી અને શેઠીની પ્રીતિ ઝડતુ બધી

પાઠ ૪૦મો. સ્વચ્છ પાણીથી ભરેલી સારી નદી જુઓ, તેને કાંઠે નાના મોટા ઝાડો ઊગેલાં છે એમાં જુદાં જુદાં રંગનાં માંછત્રાં મળ્ય કરતાં અને કિનારાપર લીલુંછમ જેવું ઘાસ પશુઓ ચરતાં બહુય છે. બધા શહેરનો દેખાવ નક્કી નદીથીજ સમજવો, નદીથી નદારાતું ધોવાતું, પાણી પીવાતું મોટું સુખ સમજવું.

જુગોળના સવાલ.

પાઠ ૩૮મો. સ.) પ્રહ્લાદ શું ધંધો કરતો હતો ? વલસાડથી પારડી કાંઈ દિશામાં છે ? વલસાડથી પારડી જતાં રસ્તે કાંઈ નદી આવે ? પાંતરાના કુંગરાના શિખરપર ચઢીને તેમણે શું જોયું ? પારડી આતી તેઓએ શું કર્યું ?

પાઠ ૩૯મો. સ.) ગુજરાતમાં મોટો પર્વત કયો છે ? આબુથી ખીજ નાના પહાડ કયા કયા છે ? ટેકરા, કુંગરી, કુંગર, પર્વત તમેટી, અને ખીજ એટલે શું તે સમજવો. નવી જમીન શી રીતે અને છે ? કયા પર્વત પર બંગલા, હિંદુ, હોટલ વગેરે બાંધી શકાય ? મેદાન એટલે શું તે સમજવો. લાડુદ્રા, દેવડી ઉપાધ, તુમસીસ્વામ એ કુંડમાં કયા પાણી કાપી હતો ? પર્વતો ને મેદાનો કેમ સયાં હો શકે, મેદાન અને કુંગરાનો ઉપયોગ કયો.

પાઠ ૪૦ સવાલ) વરસાદનાં પાણીનાં ટીપા શું શું કામ કરે છે ? નદીનો ઉપયોગ કહો. નદીના મુખ આગળની અને મૂળ આગળની જગ્યામાં શો ફેર હોય છે ? સરોવર શી રીતે બનતા હશે ? સરોવરનાં પાણી કેવાં હોય છે ? કયા સરોવરનું પાણી ખારું હોય છે ? ગુજરાતમાં મીઠા પાણીનું સરોવર કયું છે ? અને ખારા પાણીનું કયું છે ? તળાવનું પાણી કેવું હોય છે ?

પાઠ ૪૧ સવાલ) સમુદ્રનું પાણી ખારું શા માટે હોય છે ? સમુદ્ર એટલો ઉંડો હોય છે ? નદીનું પાણી શા માટે મીઠું હોય છે ? સમુદ્રમાં મોજાં શાથી થાય છે ? સમુદ્રનું પાણી રાત્રું, જુરું, પીજું દેખાવાનું કારણ શું ? દરીયામાં રેતી ક્યાંથી આવતી હશે ? દરીયામાં શું શું પાકે છે ?

પાઠ ૪૨ સવાલ) હજીરો ક્યાં છે ને તે જ્ઞાને માટે પ્રખ્યાત છે ? દરીયા વિષે થોડીક વાત કહો. જુહિર, અખાત અને ઉપસાગર એટલે શું તે સમજાવો. એટ શી રીતે બનતા હશે ? દ્વીપ-કરખ એટલે શું ? કઈ ક્રિયા સમુદ્ર કિનારે હંમેશાં થયા કરે છે ? સામુદ્રધુની અને ખાડી એટલે શું તે સમજાવો.

પાઠ ૪૩ સવાલ) ગાડાં ને હજારમાં શેત્રું લાકડું વાપરે છે ? અને તે લાકડું વાપરવાનું કારણ શું ? લુહારને ત્યાં શું જોયું ? કુંભારને ત્યાં તેઓએ શું જોયું ? ઢેડનાડામાં ઢેડા શું કરતા હતા ? શણું શું બને છે ? ગામડામાં વસતાયા હોયો કયા કયા ધંધા કરે છે ?

પાઠ ૪૪ સવાલ) ગામ અને શહેરનો તફાવત સમજાવો. અમદાવાદ ક્યાં છે ? શું છે ? ને જ્ઞાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

પાઠ ૪૫ સવાલ) કુપેરદાસ ક્યાં જતા હતા ? તેમની સાથે હાથ ગયું ? મુખીએ કોને સલામ કરી ? મામલતદારે શી થી વાત

પૂજી ? કુબેરદાસે શું જવાબ આપ્યા ? કોબદાર ઝોવરસીખર અને તિબ્બેરનાં કામ કહો, વેચાણ, ગીરોખત કયું ખાતું નેધિ છે? કુબેરદાસ દવાખાનામાં શું કરવા ગયા હતા અને ત્યાં કોની સાથે વાતચીત થઈ ?

પાઠ ૪૬ સવાલ) તાલુકો, જિલ્લો અને પ્રાંતની વ્યાખ્યા બોલો. એ દરેકના ઉપરીને શું કહે છે ? જમીનની વસુલાત માફ કરાવવી અથવા સુલતવી રખાવવી એ કોણ કરી શકે ? પ્રાંતના મુખ્ય ખાતાના નામ દો. અને તે ખાતાઓના મુખ્ય અમલદારને શું કહે છે ? તાલુકાના લેણદેણ સંબંધી દાવા કોણ ચુકવે છે ? તાલુકામાં પોલીસ ખાતાનો મુખ્ય અમલદાર કોણ ? જિલ્લાના દવાખાનાના ઉપરી ડાક્ટરને શું કહે છે ?

પાઠ ૪૭ સવાલ) કલેક્ટરને મુખીએ શી બાબતની અરજી આપી ? પોલીસના ઉપરી સાહેબને શું કહે છે ? જિલ્લા જલબને શું કામ હોય છે ?

પાઠવાર અધરા શબ્દો તથા જોડાક્ષરો.

વાર્તા	સામાન્ય	મૂળાક્ષરો	જોડાક્ષરો	પદાર્થપાઠો
પ્રાણીઓ	ચિત્રો	હોશિયારી	ભૂગણ	માહિતી
પુસ્તકો	પોપટીડિં	વર્ણન	લિપિ	બ્રાહ્મણ
બાળબોધ	પંડિતો	અબજુ	વરડુ	અનુસ્વાર
વિસર્ગ	ફક્કડ	નર્ચા	મદ્દા	ઉદ્યોગી
અબજુકંતુ	હિંમર	વિદ્યાવ્યાસ	ધ્યાન	ટંકું
મૂર્ખ	હડહડતો	કળિયુગ	ઉત્તરો	બુદ્ધિ
હિંમર	ખર્ચુપાન	આવક	ભત્રા	ફક્કી

દૂધી	અક્ષત	ધણીધણિઆણી	ભક્તિ	કૃપા
નરસિંહ	ચૌદશ	શિક્ષક	અંતઃકરણ	ફેંટા
સોંખો	શુદ્ધિ	આશ્ચર્ય	લગ્ન	કુટુંબ
ખૂંચેલો	ધન્સાફ	વિજયનગર	ઘડાવ્યાં	કીમતી
સત્તર	મિલકત	વહેચણુ	દિવાન	ઉમેર્યો
મુશોભિત	સિપાઇઓ	પૈપૈસો	અટકાવ્યો	વિદ્યપતિ
દોડાદોડ	છુટયું	પ્રમાણિક	કિંમત	પોલીસ
જગકર્તા	ભૂખ્યો	રતુતિ	પ્રાર્થના	નિવારો
વૃદ્ધ	આગ્રહ	મુશકેલી	વિધવા	જાપ્તો
તુરંગ	વાણીઆ	વિકટ	તટી	દ્રવ્ય
લૂટી	મિઠાઇ	તાલેવંત	લૂટ	ભુડાં
મહાં	યુધિષ્ઠિર	અબુન	કોથ	વર્તણૂક
દુર્યોધન	સ્ત્રી	દ્રોપદી	કુંપડી	દુઃખ
નવાણું	કૌરવ	ચિત્રગુપ્ત	ગંધર્વ	ગુસ્સો
ન્યાયાધીશ	પ્રીતિ	ચર્ચા	સાક્ષી	શક્તિ
વિચાર્યું	ગળેપકુ	ગૃહસ્થ	નિસાસો	લંગડો
હામેશાં	કદાપિ	શિઆળ	વિલાસપુર	મહોદ્દો
પિત્તળ	મશ્કરી	શિરોધ	સ્વાદે	મઝા
સિવાય	દુષ્ટ	કલેશ	નિશ્ચય	વૃક્ષ
મંદવાડ	પ્રગટે	ઉઝાસ	સ્વર્ગ	રિવાજ
વર્તમાનપત્ર	લક્ષ્મી	ઉત્તર	પાથર	પૂજે
વિદ્યાર્થી	સ્વચ્છ	સ્થિતિ	ચોંટાડવા	દ્વિધ
ઠાંકણ	કંઠાળો	છિદ્રો	તુકશાન	સિનાશ

ચોંટયો	નાહ્યા	લૂછી	પાડોશણ	વિદ્વાન
અધાર	ફેંસલો	નિર્ણય	દિલ્હી	વિદ્યા
આસરો	વિષયો	ખુલાવંદ	મન્દીર	નમ્ર
ફાટયો	માતેલો	ચુકિત	ગર્વ	વોશિંગ્ટન
જોજં	વિજયપ્રસાદ	પુસ્તકાલય	વૃત્તાંત	ધમકાવ્યા
હિંમત	લક્ષણ	ઘર્ષાખોર	બંદગી	અદ્વાહ
અદેશો	સાદી	બ્રાહ્મણ	પિડાય	વિકાર
પુરુષો	ઝવેરાત	તક્ષીન	ગુરુ	ગંદકી
મુકુંદ	પશ્ચિમ	ભિખારી	નોતમલાલ	ચિંતા
ખૂશ	કિલ્લો	ટોલ	ભિક્ષાતુ	ચક્કર
રમણિય	દશનિકાલ	બાંધણી	ભાંચું	દુર્ગંધ
સ્થિર	આકૃતિ	વિવાહ	પુષ્કળ	ઢોળાયું
કેકેયી	અમત્કાર	દેવસ્થાન	માર્ગ	સંઘ
મુકાય	મંથરા	ગ્રીષ્મ	પર્વત	શ્રેષ્ઠ
જંતુ	મુકાબ્યો	શત્રુપ	ઝટુ	કાઠિઆવાહ
નિહોષ	કઠિઆરા	દોષ	અયોધ્યા	શ્યામ
શેત્રુંજી	ધડાકો	નિસાસો	મળસ્કે	કૌશલ્યા
માહમા	પાલિતાણા	દૂઠી	ધર્માદા	નિર્મળ
મુમિત્રા	સુગંધ	લસુંદા	દૂંટયો	સતોષ
લક્ષ્મણ	ચિત્ત	શિંળય	સંતાપવા	આશીર્વાદ
વિપત્ત	સદેહ	સૂર	જન્મ	સદગુણી
ચોકડું	ધૂળ	ચોદ	પ્રદુલ્લ	જન્મત
પ્રદર્શન	સેખચલ્લી	તરુવર	મુન્સફ	પ્રહલાદ

સૂ	સીવજીકામ	તકે પ્રસાદ	વડોદરા	ચોર્યાસી
કરબો	ગૂંથે	સજળડ	જિલ્લો	વંશપરંપરા
પાંદડાં	ઉત્પન્ન	ગૂંથેલી	ઢંવાડો	ધિકાર
કમિશનર	મુળીઆં	નિચાણુ	ગોઠડાં	વત્તા
અંગ્રેજી	અગત્ય	સમુદ્ર	દોરડાં	ગોવિંદ
હાલ	ખ્યાલ	સરિતા	જુદો	સંમતિ
સરજાઈ	કંઠાળતો	પિળાશ	વિચિત્ર	ઓફિસ
શાંતિલાલ	બેસ્વાડ	ડહોળી	મોહંમદ	મીજબત્તી
પરીક્ષા	હૂંફ	નિરોગી	નિતારી	અથડાય
ખૂટ	શ્રેષ્ઠ	હથિયાર	ધરામણા	ગળણી
કિનારો	નિરાશ	વિસ્મય	પુષ્ટિકારક	ઓવરસિયર
દ્રોપકદપ	ખૂટતા	ખૂન	ગંધક	શુમારે
ટંડલ	સખતી	મઝાની	ચિનાઈ	ધુંટી
નિશાન	ભૂશિર	એહસાન	ક્રિયા	સામુદ્રધુની
ભટ્ટો	પૈકું	દુરસ્ત	તિબેરર	ઢાક્ટર
કલેક્ટર	ઇન્ડેપેક્ટર	ચિકાર	ખ્યાલું	લિલાશ
જુંમર	ધાન્ય	હાંસોટી	ઢાઉંખાની	આલ
વઢાણા	જુલું	ચાળણી	વિનંતી	ફોદા
પોટીસ	હુમસો	દોડયા	ચૂંટી	દાંડી
શોખી	ચિરાએલું	પ્રકાશ	જીવજંતુ	અથવા
સૂંઢ	વૈતરી	અઠાવીસ	કીડઆરી	પોપણ
કેશોરો	નિરાંત	ધોળાયા	ઊડતું	ધસારાખંધ
ખાઉધરાં	કમકમાટ	વલવલાટ	ગુચ્છો	મિલાડી

ઠેકડા	આચિંતી	દુરમના	કુમખો	રતુમડો
તૂલ	રાશ્ત્રી	ગખડી	દિવાલ	રહેઠાણ
તૈયાર	શ્રીધર	ટુકડી	કાખરચીતર	કીકિઆરી
લોંકડી	ખંધાઇ	શિક્ષણ	ધૂરકવા	મૂઝ
ધંટડી	મ્યાન	અગ્નિ	ધૂજતા	સિંહણ
ચોંટયું	ઠેલણ	ધુધવાટા	ગળીના	હાડપિંજર
ઢાંચું	કાંડું	હૃદય	પુકકો	સંરક્ષણ
માંસપેસી	સૂક્ષ્ણદર્શક	રક્ષણ	ઓસીકું	ખોળીઉં
તૂટતું	કુક્કર	મિનિટ	વારકુટ	જખા
ઢોરઢાંકર	ઓરાઢીએ	ઉડવેડ	ટકાઉ	હુંડ
ટુઆ	પરસાળ	પાણિઆર	ધુમાડીઉં	ધડિઆળ

ટીપ:—શબ્દો આડી લીટીમાં ગોઠવ્યા છે.

કડાંની હિલ.

કડાં લોઢાંના સળીઆનાં બનાવેલાં હોય છે, અને તેનો વ્યાસ એક બિલ્લસ જેટલો હોય છે; અને તેની જડાઇનો પરીત્ર એ ઇંચનો હોય છે; તે રાતા, પીળા, વાદળી વગેરે તરેહ તરેહના પાકા રંગથી રંગેલા હોય છે. સૂચના—૧) કડાંની દરેક રમત અગિઆર સુધી કરાવી બારે કડાં હાથ સાથે લટકનાં રખવાં. ૨) છેલ્લી રમત બારે કડાં જમીન પર મુકાવી દેવડાવવાં. મુક્તી અવાજ ન થાય તે બાપત સૂચના આપવી. ૩) કડાં મૂઢીમાં જોરથી દાબીને પકડવાં. અંતુઠો ટેણમાં કડાં ઉપર રાખવો જેથી કડાં હાલશે નહિ અને પકડવાં સુગમ પડશે. રમત ૧—તૈયાર કડાં લેવા તાપર યતું ચાલો—એ કડાં એ હાથમ

હાથ હાથ પગની સાથે અડાડેલાં રાખવાં. ૧) બેઉ હાથ હંચા. ૨) બેઉ હાથ નીચા. રમત ૨—૧) બેઉ હાથ સીધા લાંબા, ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ સામ સામી) ૨) બેઉ હાથ પીઠ ગમ પાછળ ખેંચી કડાં છાતી આગળ રાખવા. રમત ૩—બેઉ કડાં એમ્મ કરી વચ્ચેથી બેઉ હાથે સામ સામા પકડવા. ૧) ઘુંટણમાંથી પગ વાળી પગના આંગળાપર વજન રાખી બેસવું એડી હંચી રાખવી (હાથ એ પગ વચ્ચે સીધા રાખવા) ૨) ઉભા થવું ને કડાં માથા ઉપર ધરી રાખવાં, (ઉભા થતી વખતે એડી જમીનપર ઠોકવી બેઠએ.) રમત ૪—કડાં છુટા કરી અકેક હાથમાં પકડવાં. ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ, ખભાની સીધી લીટીમાં લંચાવવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) ૨) એકથી ઉલટું. રમત ૫—૧) જમણો હાથ સામે લાંબો કરવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) ૨) એકથી ઉલટું. રમત ૬—૧) જમણો હાથ હંચો (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથી ઉલટું. રમત ૭—૧) બેઉ હાથ હંચા (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૧) ૨) બેઉ કડાં પગના આંગળા આગળ (પગ ઘુંટણમાંથી સીધા રાખવા.) રમત ૮—બેઉ હાથ હંચા. (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૧) જમણો હાથ મોં સામેથી ઉપલી તરફથી બાહ ફેરવીને હંચો રાખવો, (ડાબો હાથ લટકતોજ રાખવો) ૨) એકથી ઉલટું. રમત ૯—૧) બેઉ હાથ સામા લાંબા (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૨) બેઉ હાથ પાછળ લાંબા. રમત ૧૦—૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આઠાજ તરફ) ૨) બેઉ હાથના અંગુઠા ખભાને અટકાડવા.

ત્રીવેદી વાંચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અથ

જાહેર ખખર.

સાતમીના અર્થ જેની અંદર શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ અને ૩૬ પ્રમાણે. સાતમી પદનિર્ધાર વ્યુત્પત્તિ; કવિતાનું વિવરણ-રઘુવીરચરણ; સમાસ પ્રકરણ; આગ્યેદસની ફિલ વગેરે. છઠ્ઠીના અર્થ જેની અંદર શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ અને ૩૬ પ્રમાણે, કવિતાનો અન્વય; સમજીતી; વ્યુત્પત્તિ; પાઠના સવાલ; પાઠના સાર વિગેરે. પાંચમીના અર્થ જેની અંદર અર્થ કવિતાની સમજીતી; વ્યુત્પત્તિ; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અપુર્ણકના નિયમો; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; વગેરે ચોથીના અર્થ જેની અંદર અર્થ, કવિતાની સમજીતી; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષર; ફિલ; મુખ્ય કલાકાની જુતળ વગેરે ત્રીજીના અર્થ જેની અંદર અર્થ, કવિતાની સમજીતી, પાઠનો સાર; અધરા શબ્દો, જોડાક્ષરો; કિન્દરગાદન પદ્ધતિ મુજબ શીખવવાની જુગોળ, અગ્યેદસની ફિલ વગેરે પહેલીના અર્થ જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજીતી; અધરા શબ્દો, જોડાક્ષરો, અગ્યેદસની ફિલ પાઠના સવાલ તથા સાર વગેરે. આઠવર્ગની નોટજેની અંદર મૂળાક્ષર શિક્ષણ; લખવાનો ક્રમ; ઠાના માત્રા વગરના શબ્દો, કિન્દરગાદન મુજબ આરાખડી શિક્ષણ. આઠ, અર્થ, ગીત, કવિતાની સમજીતી, આઠનો ઉપયોગ, સરવાળા આદ્યાદીના કોઠા, ફિલ ગીત સાથે, સાદી કડાની રમત, અંકથી પાંચ સુધી હમેરવા આદ કરવા વિગેરે.

ત્રીજીના અર્થ કવિતાની સમજીતી; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; જુગોળના સવાલ; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; ફિલ.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. લ્હા.

લોકપ્રિય થઈ પડેલી અર્થની નોટો.

બાળવર્ગની નોટ	૦-૨-૦	છઠ્ઠીના અર્થ	૦-૬-૦
પહેલીના અર્થ	૦-૨-૬	સાતમીના	૦-૧૦-૦
બીજીના	૦-૪-૦	કન્યા ૧લીના	૦-૪-૦
ત્રીજીના	૦-૫-૦	કન્યા ૨જીના	૦-૫-૦
ચોથીના	૦-૭-૬	કન્યા ૩જીના	૦-૭-૦
પાંચમીના	૦-૮-૦	ત્રીવેદી વાં. પુ. ૧	૦-૪-૦

ચોર્યાસી તાલુકાનો નકશો બે આના.

સુરત શહેરનો નકશો છપાય છે.

‘બાળ ગરબાવળી’ની નોટ બે આના.

સી. એમ. શાહ-શાહપોર-સુરત.

બીજી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

બીજા ધોરણ માટે સુરત શહેર તથા ચોર્યાસી તાલુકાનો

“ભૂગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

બીજા ધોરણનો ‘મુખગણિત શિક્ષક’ બે આના.

સુરત જિલ્લાનો નકશો ત્રણ આના.

સુરત જિલ્લાનો ‘ભૂગોળ શિક્ષક’ ત્રણ આના.

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રસારતરમાળા ૩ આના.

ધોરણવાર ‘મુખગણિત શિક્ષક’ તૈયાર છે.

સ્વર્ગ-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

